

Datum CD : 09-02-2014
Activiteit : 1
Totaal aantal CD : 1
Plaats/centrum/organisatie : Mantinge
Medewerkers/sprekers : Hanny van Putten
Onderwerp : Beziel Onderwijs

Naam	Datum	Bewerking
Regine Scholte		Uitschrijven

Het is vandaag zondag 9 februari 2014. Het betreft een bijeenkomst rondom Beziel Onderwijs, die zo meteen start met als thema: de saamhorigheid van ouders en leerkrachten. In deze bijeenkomst kunnen ouders, pabo studenten, leerkrachten en wellicht jongeren vragen voorleggen die te maken hebben met de samenwerking tussen leerkrachten in het belang van hun kinderen. Ik zelf ben Marieke de Vrij en wij zijn samen in het centrum Het Vrije Veld te Mantinge.

Onderwijs is mijn inziens een achtergebleven gebied, rondom onderlinge solidariteit, onderlinge samenhang wordt gemist door werkdruk. Het leervermogen in de leraar waarin hij nog plezier heeft om zelflerend zich op te stellen wordt onderdrukt, omdat ze teveel moeten aannemen van hogerhand. Hierdoor verbleekt ook het spontane leervermogen op het eigen vakgebied. Mensen, vaak herhalingsgezind hun boodschap brengen en steeds vermoeider worden door de onrustlagen die in de klas actief zijn, waar ze zelf niet goed weerstand meer op aan kunnen bieden en buitengewoon hopen op meer rust waar het voor alsnog niet naar uit ziet dat dat aanbreekt. Het is een ondermijnend systeem aan het worden voor de mensen die wezenlijk vernieuwing willen brengen, zittend in het systeem zelf. Het is haast, laat ik het zo zeggen voor een deel van de mensen niet mogelijk om in het systeem te blijven wil het hun persoonlijkheidsstructuur niet doen knakken. Mensen, die een wat dikkere huid hebben kunnen er vaak vaardiger mee overweg of met minder lessen of minder besprekingen of niet al te grote klassen dan is hun uithoudingsvermogen redelijk op orde. Er zijn altijd uitzonderingen die het allemaal aankunnen en dat is fantastisch. Dat niveau van werken is niet voor een ieder weggelegd. Wanneer je kijkt naar mensen die het redelijk vloeiend doen, die zijn niet altijd duplicerbaar bij medeleerkrachten. Het bijzondere is dat het hele onderwijssysteem nog steeds gericht is alsof het alleen om becijferen gaat dat mensen een tien moeten halen. De beste voorbeelden ook binnen leerkrachten en binnen overdracht van leerstof is steeds waar iedereen aan moet beantwoorden. Er is **te weinig differentiatie** neergelegd bij wat de maat van de leerkracht is en ook wat zijn maat van sociale bewogenheid is, waar zijn voorliefde ligt in omgang met, niet alleen in zijn vakgebied maar ook op het menselijk niveau of naar beleidsniveau. Hierdoor moeten leerkrachten te eenzijdig functioneren en dat geeft veel druk in henzelf, zowel fysiek als psychisch dat dat veel ongemakken in henzelf veroorzaakt. Eerlijk gezegd wacht ik al heel lang op dat het onderwijs gaat zeggen: 'We leggen het bijltje erbij neer en de regering gaat maar in conclaaf.' Dit betreft alle instituten die te maken hebben om aanpassend onderwijs te activeren, waarin de leerkracht overeind blijft en waar het voor leerlingen ook minder uitputtend is, want steeds meer jonge kinderen, **pubers en adolescenten lijden aan vergeetachtigheid**, omdat hun innerlijke bestanden worden volgeschreven met informatie die er voor hun leven niet toe doet. Terwijl er ook heel wezenlijke informatie is. Kinderen lopen zo overvol met informatie, waardoor ze zichzelf nog te weinig authentiek kunnen beleven daar heb je net als bij leerkrachten er zijn

leerlingen die het allemaal verdragen en er goed in zijn en stralen en je hebt leerlingen die niet meer goed functioneren omdat waar zij zijn, het onderwijs niet is. **Het vraagt een totale heroriëntatie en dat is veelvragend maar onvermijdelijk.** Dat onvermijdelijke dat dient als het ware in mijn beleving met vette letters geschreven te worden. Iets wat onvermijdelijk is moet je recht in de ogen aankijken en er nooit voor weglopen en er zo goed mogelijk vanuit wie je bent dat benaderen. In plaats van steeds de vraag te stellen wat doe ik nog niet goed wat moet ik nog meer, dan kan je beter de vraag activeren dat het onderwijs vernieuwing verdient en dat het onvermijdelijk is. Wat kan ik in de maat van wie ik ben bijdragen aan wat in het onderwijs vernieuwend mag zijn.

Dat kan voor de leerkracht pas helemaal goed uitmonden als er een **collegialiteit** is, waarin men daar gemeenschappelijk in gaat staan. Wanneer er een wedijver gaande is tussen leerkrachten, zo van ik zie er stralend uit en ik kan het allemaal nog best aan dan kan je niet die saamhorigheid krijgen met mensen die aan het knakken zijn. Het gaat er om dat diversiteit ook binnen leerkrachten gewoon wordt en dat daar waar mensen minder goed kunnen functioneren dat dat letterlijk een onderdeel van een systeem is, zoals je een lichaam hebt wat opgebouwd is. Je kunt dan zeggen dat het bloed de onderwijsstroom is en alle organen hebben hun eigen verhaal en als bepaalde organen niet meer goed en prettig functioneren dan heeft het hele lichaam daar mee uit te staan en is het bijzonder belangwekkend te kijken naar de boodschap die in die enkeling ligt, in dat orgaan of in dat deelaspect van dat orgaan.

Een klas vormt een samenhang.

Wat me bijgebleven is van de vorige keer, ik merkte dat ik het in een heel andere training verwerkt heb, is dat we er de vorige keer bij stil hebben gestaan dat als je kijkt naar kinderen in een klas, die een samenhang vormen en samen optrekken dat die klas vaak een eigen verhaal heeft. In het middelbaar onderwijs heb je steeds wisselende leerkrachten die inkomen. Op een basisschool is het zo belangrijk ook om te kijken naar wat de stemmingssferen zijn in de klas en wat voor type leerkracht hebben ze nodig om aan te sluiten op die stemmingssfeer. Bijvoorbeeld waar veel verlies is en rouw, zoals bij scheiding daar heb je moederlijke en vaderlijke leerkrachten nodig. Waar in klassen kinderen zitten die een hoog intellectuele nieuwsgierigheid hebben of waarin men gewoon nieuwsgierig is daar heb je een geweldige leuke uitdagende leerkracht nodig. **Dat je kunt afstemmen op wat de sfeer is in de klas** en wat je kan kinderen geven dat past bij hun stroom? Dat is wat anders dan automatisch een leerkracht op een groep te zitten zonder te indiceren wat de sfeer is in die klas en wie past daar qua persoonlijkheidsstructuur mooi op aan? Sommige mensen zijn goed in verdriet detecteren en anderen zijn goed om uitdaging te activeren in een groep kinderen die daar fantastisch op in kunnen gaan. Je hoeft niet allemaal dezelfde kwaliteiten te hebben, dat zou onzin zijn. Dat zijn van die stilstaan momenten waar meer aandacht voor mag komen.

Er liggen hier van jullie al een aantal praktische vragen en een aantal vragen staan ook op papier. Ik stel voor er maar meteen aan te beginnen en dan gaan we gaandeweg kijken ook naar aanleiding van de communicatie over en weer of het voldoende verstaan is en of jullie denken er mee verder te kunnen.

Naar aanleiding van het onderwerp dat ik net benoemde, een leerkracht die past bij de stemmingssfeer van een klas is het ook belangrijk om ons te realiseren dat juist doordat er zo'n overdruk is in het hele systeem van het onderwijs dat dat soort feedback niet altijd gemakkelijk geïncarneerd zal worden en omgezet wordt in doen, omdat er al zoveel met achterstand ligt. Wat niet wil zeggen dat de boodschap verzwegen dient te worden.

Wij hebben vandaag **het thema van saamhorigheid van ouders en leerkrachten**.

Marieke leest de bijdrage voor van een leerkracht, die er altijd bij is geweest.

Dit onderwerp ligt me na aan het hart. Deze tijdsperiode vergelijk ik met een enorme golfslag die alles overhoop gooit, alles door elkaar schudt maar tegelijkertijd ook schoonmaakt en uiteindelijk zachtjes vloeiend het strand bereikt. Op de werkvloer is er veel gaande, het lijkt bijna niet meer hanteerbaar alsof je overruled wordt door van alles en nog wat. Soms lijken we het spoor bijster te zijn. De leerkrachten zie ik wankelen. Tegelijkertijd ervaar ik dat je door uit het systeemhokje te stappen dat je geduwd lijkt te worden, ruimte creëert waarin je iets nieuws kunt neerzetten.

Ze heeft hierbij een vraag ingeleverd.

Wat betreft de vragen rondom saamhorigheid tussen ouders en leerkrachten: er komen steeds meer ouders die hoge verwachtingen hebben van hun kind en de leerkrachten aansprakelijk stellen voor bijvoorbeeld in hun ogen teleurstellende resultaten. De overheid speelt hierin een rol door steeds maar weer over opbrengstgericht onderwijs te spreken. Hoe creëer je dan saamhorigheid tussen ouders en leerkrachten?

Communiceer over hoe het onderwijs is voor die ene leerling, bevestig waar de leerling van nature is.

Open communicatie vanuit de leerkracht over hoe je het onderwijssysteem vindt opereren naar specifieke leerlingen toe. Sluit het wel of niet aan? Wat het al of niet vraagt van de leerling? Dat de leerkracht het gevoel heeft dat het kind meer interesses heeft dan dat hij zich gevoed weet op school. Het gevoel dat bepaalde vakgebieden blijven haken, omdat het begripsvermogen tot dat vak niet van nature aanwezig is. De behoefte aan een spelelement van sommige leerlingen, waardoor ze erg ongedurig zijn met zitten en erg ongedurig zijn om alleen maar taal te vernemen. Al deze zaken en nog veel meer daarvan zou het goed zijn als de leerkracht op een natuurlijke manier naar de ouders toe weet te delen hoe het kind past binnen dit algemeen onderwijssysteem voor de richting waarop de ouders gekozen hebben, omdat het wellicht ook niet anders kon. Dat houdt in dat de communicatie niet in eerste instantie gaat over aanpassing aan het systeem maar **gericht is op bevestiging op waar de leerling van nature is** in de relatie tot wat het systeem van deze leerling verwacht, waarin de verwachting onder de loep genomen wordt in hoeverre die wel echt past.

Als de leerling daar zuiver centraal in benaderd wordt en de leerkracht daar verstaanbaar over kan delen vanuit zijn eigen oprechtheid dan is er ook de mogelijkheid daarna als leraar om te delen wat het onderwijssysteem met hem doet waar hij aan dient te beantwoorden. Dat wat je gemakkelijk afgaat of dat jij ook binnen jouw persoonlijkheid in de onderwijs structuren die jou opgelegd zijn, wel genoeg voldoening kan halen. Dan wordt het ineens een tweezijdig verhaal en ouders krijgen meer oog voor het natuurlijke in het kind, omdat jij het probeert waar te nemen en zij krijgen meer oog voor het natuurlijke in jou van waaruit jij tracht naar beste kunnen te kunnen functioneren. Dat zijn diepgaandere gesprekken dan dat het gesprek aanhaakt op de teleurstellende factoren dat het kind niet het gemiddelde is in een systeem en de leerkracht evenmin.

Opbrengstgericht onderwijs.

Het woord opbrengst zit er niet voor niets in, het is een economische term. Het is maar een onderdeel van een samenleving, de economie. Rijkere mensen zijn niet altijd tevredener en voelen zich niet altijd meer begenadigd over de dingen waar het in het leven werkelijk over gaat: vriendschappen, saamhorigheid, waargenomen worden, serieus genomen worden, natuurlijke interactie als een vanzelfsprekendheid, die worden naarmate je ouder wordt hoger gewaardeerd als je dat ontvangen hebt dan dat je een leuke i-pad had of andere

zaken die in deze tijd in zijn. Natuurlijk worden we steeds gefocust op materiële zaken, maar ongemerkt komt ieder mens ervoor te staan om in te zien dat dat uiteindelijk minder gewicht in je belevingsveld brengt dan dat wat echt verbonden is. Wij hebben het hier ook al eerder over gehad dat wat je ook doet en welke boodschap je ook overbrengt als leider, als coach of trainer en in dit geval als leerkracht niet de boodschap is nummer één de **verbinding** is nummer één. **Daar waar geen verbinding is kan een boodschap niet goed blijvend landen.** Wanneer men in het onderwijs niet investeert in horizontale, menselijk betrokken verbindingen, dan kunnen boodschappen niet goed blijvend geactiveerd worden. Daar lijdt het onderwijs systeem op dit moment buitengewoon aan. Van boven af naar alle lagen naar onder en van onderwijskracht naar de leerling en van de leerling weer naar de ouders, want hoe moet hij het overbrengen? Waar de haperingen al topdown beginnen zullen die haperingen in alle lagen door blijven werken en andersom ook. Als ouders onvoldoende of onzorgvuldig of geïdealiseerd contact onderhouden met hun kinderen dan kan er niet vanuit de verbinding goed doorgecommuniceerd worden naar de leerkracht en naar het onderwijssysteem toe. Zo kan daar geen vernieuwing plaatsvinden. Verbinding moet nummer één zijn en de boodschapper nummer twee, dat wat je wilt bewerkstelligen. Dan dient op beide vlakken als eerste aan verbinding gewerkt te worden.

Wat jij net zei over verbinding, dat gaat van mens tot mens. Wat ik daar in voel is dat de vaardigheid om verbinding te kunnen maken naar iemand anders vooraf gegaan wordt door de vaardigheid of je verbinding kunt maken met je eigen wezen. Daar is ook nog iets te doen. Kun je daar nog iets over zeggen?

Verbinden door je eigen energieveld te beheren.

Dat is bij uitstek waar. Wij hebben het hier al eerder over gehad dat de mens er goed aan doet om zich te herinneren dat hij maar één energieveld beheert en dat is zijn eigen energieveld. Dat in het fysieke lichaam dat energieveld gelijkmatig verdeeld dient te zijn door het hele lichaam heen, omdat waar je te kort energie hebt is dan is dat naar een andere plaats in je fysiek gegaan om daar meer energie te krijgen. Bijvoorbeeld door overmatig denken, overmatig vanuit het bovenlichaam bezig zijn onttrekt energie aan het bekkengebied, aan de benen en aan de voeten. Dit geeft meteen een beperking op het denken te zien namelijk dat het onvoldoende doorleefd wordt en wortelt. Wanneer je kinderen steeds eenzijdig aanspreekt in aandacht dan verschuift hun interne energieveld in het lichaam en zie je ook dat ze voordurend naar buiten kijken waardoor hun auraveld teveel naar voren gaat hangen en aan de bovenkant van het lichaam, boven het middenrif zich nog sterker aan doet zetten. Het veld achter de rug, waar ze eigenlijk de steun aan zichzelf uit moeten halen te ongevuld raakt. Dat er dus veel meer energie zowel boven het hoofd als onder de voeten is. Als kinderen echt zichzelf willen blijven herinneren in wie ze wezenrecht zijn, maar een leerkracht en ouders evenzo, maar ook mensen die in de politiek werken en besluiten nemen op het gebied van onderwijs. Het is ongelooflijk belangrijk dat we durven te gaan zien dat we een energieveld beheren. Als eerste naar onszelf toe om thuis te zijn in ons zelf en alleen op die manier goed te blijven doorvoelen wat er in ons omgaat.

Dat is ook belangwekkend in communicatie en verbinding naar buiten, omdat je anders vanuit holle frasen verder gaat, omdat je energieveld onder-gemiddeld is, daar waar de doorleving op plaats dient te vinden. Het vraagt een veel rechtstreekse verwoording en durf hebben naar buiten toe om daar woorden voor te vinden om daarover te spreken. Het zou doodgewoon moeten zijn als kinderen mentaal onderricht hebben gehad dat ze daarna een kwartier gewoon gaan bewegen of desnoods gaan springen of gaan dansen. Dat je ook

uitlegt aan kinderen hoe het werkt en die voelen het en hoe jonger ze zijn hoe meer ze nog weten dat het klopt.

Thuis zijn in je eigen energieveld

Wij hebben veelal geleerd en die overdracht doen we ook met kinderen, dat je aandacht uit je zelf dient te plaatsen naar de lesstof toe en naar een mens toe, in plaats van dat je in eigen energieveld thuis blijft waar het hoort te zijn, gelijkmatig verdeeld door het hele lichaam en gelijkmatig verdeeld over het hele auraveld. Dat je kennis inhaleert in verbinding met een ander, zonder dat je naar de ander energetisch hoeft uit te reiken maar het bevoelt in jezelf. Het waarnemingssysteem waarin kennis bevoeld wordt, mensen beleefd worden, niet steeds uitstapjes zijn naar buiten maar die het thuis zijn in zichzelf ervaart omdat je het kanaal van afstemming weet te vinden. Als je echt afstemt op lesstof of je stemt je echt af op een mens dan blijft je energieveld intact. Als je de beleving hebt dat je je energieveld helemaal over de ander heen moet reiken of je bent een boek aan het lezen of je bent iets anders aan het doen en je gooit steeds je energieveld haast uit je veld of je rekt je auraveld mateloos uit om er bekend mee te raken, dan raakt er iets in jou steeds minder thuis in wie jij bent. Ook hoe je kennisstof opneemt of hoe je in verbinding met een anderen heel nauw en betrokken kan zijn, zonder dat je jouw auraveld helemaal over die ander uit hoeft te spreiden, dat is iets dat veel natuurlijke geleerd zou kunnen worden.

Oefeningen voor het energieveld.

- We hebben het er al eerder over gehad, dat het middelpunt van je energieveld twee, drie vinger diktes onder je navel zit. Als kinderen en ook volwassenen regelmatig even hier met hun handen hier even kunnen zitten dan valt als het ware hun energieveld weer gelijkmatiger terug in hen zelf.
- Een andere geweldige oefening is als je heel veel toch je energieveld naar voren gebracht hebt om je handen te kruizen en de vingertop onder het sleutelbeen neer te leggen, dan breng ook je auraveld weer dichterbij. Als je stilzit voel je de verandering optreden dat je weer plaats neemt in je rug en weer je ruggengraat kan voelen.
- Dan is natuurlijk het contact met je eigen voetzolen ook heel belangrijk, dat je evenveel op je hiel, je wreef, en de buitenkant van de voet en je tenen staat. Als die druk gelijkmatig is dan kan je meer uit een stuk zijn.
- Als laatste nog de naamsoefening, die kunnen jullie ook op de website van de VRIJE MARE vinden. Er zal ook een boekje over de naamsoefening verschijnen, waarin ook oefeningen voor kinderen vermeld gaan worden. Wie in zijn eigen naam leeft heeft geen hinder van de energieën van anderen. Daar is dan gewoon geen ruimte voor in je auraveld. Je kunt het wel waarnemen en als je wenst dan kan je het mee bevoelen, maar het gaat niet in jouw energieveld huizen.

Ik ga kijken of ik naar aanleiding van de eerste vraag nog iets toe dien te voegen.

Het opbrengstgericht onderwijs verdient een herijking in definitie.

Als je het opbrengstgericht onderwijs al zou willen blijven noemen, volgens mij is het niet de juiste term. Ik maak nu de keuze, het is niet de juiste term. Er dient een nieuwe term te komen, waarin het welzijn van het kind een evenredig veld uitdrukt. Ik kijk naar een suggestie voor een nieuw woord om dit te vervangen. Ja, het gaat om een ontplooiend systeem, **een ontplooiend onderwijssysteem**, opdat mensen en de maatschappij verder kunnen ontplooiën op basis van wezenlijke kenmerken. Dat het op een gegeven moment een materiële vertaalslag krijgt is niet het hoofd component binnen het leersysteem.

Ik ga naar de volgende vraag van een ouder.

Wat mij de laatste twee en half jaar veel is opgevallen en ten gehore is gekomen op het schoolplein is, dat er door ouders onderling veel over docenten wordt gepraat zonder dit face to face te bespreken met de docent. Hierdoor ontstaat er veel miscommunicatie. Naar mijn mening speelt dit tussen ouders, leerkrachten en schoolbestuur op bepaalde basisscholen. Er ontbreekt volgens mij:

- wederzijds respect
- de kundigheid ontbreekt over wat de beste wijze is om te communiceren als ouder met de docent over:
 - . het wederzijds houden aan afspraken,
 - . het houden aan schooltijden, door zowel ouders als docent,
 - . onrust bij kinderen en zo ook bij ouders over verzuim vaste docenten.

Vraag aan Marieke: Wat hebben ouders en leerkrachten te doen naar zichzelf en naar de ander?

Waarom spreken ouders leerkrachten niet tijdig aan en wel anderen?

Het pakt heel anders uit als ik innerlijk schouw dan je zou denken. Het beeld wat ik waarneem is dat ouders zich eigenlijk schamen over dat ze denken het beter te weten dan de leerkracht terwijl het hun eigen beroepsvaardigheid niet is. Zij hebben eigenlijk wel een stukje betweterigheid in huis en daar kunnen ze zich ook niet van ontslaan, maar er zit ook een soort schaamte op. Als je de leraar wilt beleren, dan voel je eigenlijk dat je een te grote broek aantrekt. Je doet iets waar je eigenlijk de kundigheid niet voor hebt en eigenlijk weet je dat ook wel. Je kunt wel emotioneel worden van een slecht testresultaat van je kind of als een kind emotioneel niet goed gedijdt. Doordat je niet het hele overzicht hebt en een betweter vaak een sub(?) is in zichzelf en je ook goede bedoelingen hebt. Wat je vooral wilt is dat het met je kind goed gaat. Je komt dan met jezelf in de knoop en praat je hierover liever met derden. Hoe kan je die spiraal doorbreken, dat is nu de concrete vraag en daar ga ik naar kijken.

Door te **spreken vanuit je primaire gevoel** en dat is dat je ongerust bent over iets. Dat je te weinig inzicht hebt over de dagelijkse gang op school. Je maakt niet mee hoe je kind gedijdt over dat waar jij ongerust over bent en of de leerkracht aanvullende informatie kan geven, zodat jij beter kan begrijpen waarom je ongerust bent. Dit is heel horizontaal en heel menselijk en de leerkracht heeft vaak oog voor ouders die zich echt ergens wezenlijk ongerust over voelen en is doorsnee heel bereid daarover te communiceren dan over wensen van ouders.

Maak een afspraak met de leerkracht of de ouder.

Ik ga kijken of er nog een andere insteek is. Veel ouders vragen teveel en tegelijker tijd aan een leerkracht, die al een overvolle dag heeft. Het zou beter zijn wanneer leerkrachten het juiste moment aangeven als een ouder iets wil delen met hem. Geef het van te voren aan, zodat de ouder voordat de school begint 's ochtends iets vroeger op school is. Dan kan de leerkracht aangeven hoeveel tijd hij ervoor heeft. Je moet het gewoon plannen. Het kan zijn dat je voor schooltijd iets eerder aanwezig moet zijn. Er kan dan een tijdslimiet aanzitten, omdat daarna het programma begint. Het kan ook zijn dat je liever op het einde van de dag een gesprek hebt, maar rooster het in. Ouders kunnen met iets komen, maar ze moeten hiervoor een afspraak maken.

Ouders hebben vaak te weinig invoelend vermogen naar een leerkracht toe over hoe bezet de leerkracht zich voelt. De leerkracht zelf doet er ook verstandig aan om dit aan te geven. Bijvoorbeeld door, ik zoek een moment waarop ik goed naar u kunt luisteren. Als je zo'n

soort zin erbij zet en eventueel aanvult met de rest van de dag vraagt veel van me om voor zoveel kinderen in aandacht te zijn en ik wil een tijdsmoment dat ik er echt ben en eventueel plannen we een vervolgspraak als het onvoldoende blijkt te zijn, dan houd je als leerkracht de regie en je bent er wel op een goede wijze voor de ouders.

Hoe kunnen we ouders steunen in hun communicatie.

Hoe kunnen we ouders steunen om sneller te communiceren en te begrijpen dat er wellicht een betweterige laag in hen zelf zit, die extra aangeraakt wordt wanneer ze ongerustheid voelen? Voor ouders is het handig om te weten dat, net zoals zij niet gecoacht willen worden van A tot Z tijdens het koken of tijdens het luisteren naar de kinderen of wat dan ook dat een leerkracht ook heel graag zijn eigen lerend vermogen aan wil scherpstellen in plaats van na te doen wat een ander gezegd heeft. Leg dat gewoon een keer uit op bijvoorbeeld een ouderavond. Dat het begrijpelijk is dat ouders van alles ervaren aan hun kinderen en soms bezorgdheid voelen, dat er ook ouderavonden zijn om dingen door te spreken maar als er tussendoor iets speelt dat het belangrijk is om dit tijdig aan te geven en niet zelf in een oplossingsstelsel te geraken. Maar geef de leerkracht het voorrecht om mee in te voelen aan de hand van de bezorgdheid van de ouders om te kijken hoe de leerkracht probleemoplossend, naar beste vermogen zijn eigen inbreng op kan vrijgeven. Ouders gaan daar soms echt te ver in, als ze dit maar had gezegd of als ze dat maar had gedaan. Dat werkt gewoon niet.

Nog een punt om te bespreken, **het houden aan de schooltijd zowel door de ouder als door de leerkracht.** Ik zal daar naar kijken.

Daar is niet zomaar een probleemoplossend advies van buitenaf te geven, omdat de onvoorzienigheid die soms in scholen actief is wanneer leerkrachten plotsklaps niet aanwezig kunnen zijn, een structuur aangelegenheid is van de gehele school. Er dienen vooraf afspraken gemaakt te worden, wie wat mee opvangt en of er oproepkrachten zijn die een klas kan verzorgen waar de leerkracht niet bij is al is het maar om ze tot huiswerk aan te zetten of om onderling in dialoog te gaan over de lesstof of wat dan ook. Het is alsof ik op dit onderwerp niet uitgebreid in moet gaan, omdat iedere school anders ontwikkeld is en andere opvang mogelijkheden heeft. Waar men wel naar kan zoeken is dat er gepensioneerde leerkrachten zijn of leerkrachten zonder werk die het verrijkende ervaringen vinden om tussentijds opgeroepen te worden ook onverwachts om met leerlingen uit te staan en met hen te communiceren over hoe zij het onderwijs ervaren en over de interesses die de leerlingen hebben. Als je een paar van dit soort mensen hebt die als vaste invalkracht in een schoolsysteem plotseling in kunnen vallen, die bouwen feelings op met de verschillen in de groepen die ze ontmoeten en kunnen vanuit hun eigen referentie kader dingen activeren ook al past het niet bij de les die uitgevallen is. Als je mensen weet die iets heel leuks weten te doen, die dat gewoon thuis voorbereid hebben. Die lessen hebben voor verschillende leeftijdsgroepen en gezien vanuit het type opleiding. Iemand laat bijvoorbeeld een mooie film zien en er daarna met leerlingen over kan praten. Of hij laat een korte documentaire zien aan een klas en kan er daarna inhoud aangeven. Dan krijg je zinvolle tijdsbesteding, waardoor ouders niet geconfronteerd worden met kinderen die vroeger thuiskomen. De leerlingen weten dan ook dat de leerkracht er niet maar dat er iets leuks voor in de plaats komt.

Ik weet van deze moeder, dat leerkrachten in de pauze langer doorgaan omdat hun werkjes nog niet af zijn, waardoor de leerlingen zo wie so een kortere pauze hebben en ook dat de ouders soms heel lang wachten op het schoolplein moeten wachten waardoor ze minder tijd

hebben om de kinderen tussentijds kunnen verzorgen met eten en drinken. Ze hebben dan te weinig tijd om weer op tijd op school terug te zijn.

Fijn, dat je dat weet. Ik ga er naar kijken. **Een leerkracht heeft zich net zo goed te houden aan tijd afspraken als ouders die hun werk daarop inrichten.** Los daarvan is een van de onvermijdelijke zaken, die werkelijk belangwekkend zijn is dat **kinderen rust hebben tussendoor.** Dat kan niet duidelijk genoeg benoemd worden. Wanneer ouders daar een collectief onvrede over hebben, dat om welke reden ook kinderen te lang op school gehouden worden of te weinig rust tussen de lessen in hebben, terwijl het wel ingeroosterd is dan vraagt het om een collectieve inbreng van ouders om dat serieus binnen te laten komen in het onderwijssysteem zodat men er herijkend op actie wordt. **Zonder dialoog kun je niets bereiken.** Zonder duidelijkheid waarover het gaat en hoe vaak het voorkomt ben je niet een goede gesprekspartner. Het is belangrijk om als ouders te toetsen hoe dat bij meerdere ouders ervaren wordt of het een realiteitswaarde heeft en dan wat de gezamenlijke actie zal zijn omdat vanuit horizontaliteit in dialoog te treden met hen waar dit speelt. Hoe minder kinderen fysiek bewegen, hoe minder ze de lesstof doorleven. Als fysiek bewegen alleen maar een sportelement uitdrukt dat op prestatie gericht is dan noem ik dat niet het type bewegen dat nodig is. Het heeft evengoed een bijdrage omdat het lichaam in actie komt, maar het gaat ook echt om het bewegen opdat je weer thuis raakt in het lichaam. Bijvoorbeeld voor kleuters, die tussen de middag nog naar een thuis situatie toe gaan, is het heel belangrijk dat daar aandacht voor is. Ook de sfeer in de lokalen waar gegeten wordt tussen de middag is het belangrijk dat kinderen in kunnen zakken. In die zin zou het ook wel goed zijn om te kijken naar kleuren door de binnenhuis-architectuur voor de lokalen waar gegeten wordt. Wat je alleen al niet kan met kleur en met de aankleding om zoveel sfeer daar neer te leggen dat de energie verandert in zo'n lokaal, zodat de drukte niet doorgaat. Ik wil best hier een keer hier naar kijken als er mensen zijn die daar interesse in hebben.

Nog iets over **onrust bij kinderen en ook bij de ouders over langdurig verzuim van een vaste leerkracht.** Wanneer een docent afwezig is voor onbepaalde tijd en ook bij zwangerschapsverlof dan is het heel belangrijk dat het een ritueel vervolg krijgt voor de leerlingen, die heel veel met die leerkracht uitstaan door een moment te nemen waarin alle leerlingen aanwezig zijn en er diepgaand gedeeld wordt over wat het betekend gezien vanuit de leerling dat de leerkracht langere tijd afwezig is. Het gevoel van teleurstelling of van opluchting, het hoe en waarom, het gemis aan zekerheid als de opvolger nog niet bekend is. Als er opvolging is dan is een hele goede introductie van de vervanger nodig op het moment dat de leerlingen weten dat hun leerkracht weg gaat of al weg is. Het is beter om een vervanger te introduceren door een bekende leerkracht voordat de vervanger binnenkomt. Kijk eerst even of de leerlingen nog iets willen vertellen voordat de nieuwe leerkracht binnenkomt. Als er een vervanger is dan na twee of drie weken weer een moment ruimte nemen en dan is de vervanger er wel bij waarin gedeeld wordt vanuit de leerling hoe het gaat. Vinden jullie het leuk? Wij weten dat jullie je eigen leerkracht missen, maar zijn jullie opgelucht dat er even iemand anders is en wij willen graag weten of jullie je er prettig onder voelen. Als dat een goedlopend gesprek is dan kan de vervanging zo doorgaan. Doordat er vaak geen rituelen zijn rondom aflossing van een leerkracht ervaren ouders vaak meer onrust thuis. Zij vangen signalen op waar ze ook niet altijd mee overweg weten te gaan.

Het **communiceren naar ouders toe over de leerkracht die vervangen wordt** is ook een aangelegenheid van de leerkracht zelf om het naar beste kunnen te verwoorden en het niet aan anderen over te laten. Wanneer een ander zegt dat leraar P voor onbepaalde tijd

afwezig is dan is dat een ander verhaal dan dat hij het zelf verteld aan de leerlingen en hun ouders. In mijn ontwikkeling nu sta ik voor de keuze om een periode afstand te nemen, omdat ik het even niet aankan of fysiek ziek ben of oververmoeid geraakt ben en zo krijgen de leerlingen, medeleerkrachten en ouders een beeld waarom er verzuim is. Net als kinderen zich soms kwetsbaar kunnen voelen is het ook een oprecht iets wanneer een leerkracht het niet aankan of geestelijk of fysiek of wat dan ook. Wanneer er niet horizontaal gedeeld wordt kunnen leerlingen uiteindelijk ook niet horizontaal delen. Een mens is maar een mens en er zullen hele goede redenen onderliggen waarom iemand vindt dat hij eerst tot zichzelf mag komen voordat hij verder gaat.

Waar je voor op moet letten, net als bij een scheiding van ouders is dat kinderen niet moeten denken dat het alleen aan hen ligt. Misschien is wat er speelt bij de leerkracht helemaal niet met de leerlingen uit te staan. Kinderen krijgen fantasieën die er niet toe doen. De leerkracht kan wel in een scheiding liggen of in een moeilijk familiesituatie zitten. Een leerkracht wil even eruit stappen, maar als de communicatie niet helder is dan geeft dat projecties.

Er is een aanvullende vraag uit de groep **over de schaamte wanneer een leerkracht langdurig afwezig zal zijn door een burnout**. Dit is zeker lastig te communiceren. Daardoor wordt ook iets niet helemaal zichtbaar gemaakt, dat ook leerkrachten hinder hebben van de veelheid waar ze instaan en zeker als er daarnaast persoonlijke problemen zijn, bijvoorbeeld in een huwelijk of in het familieleven of eigen fysieke belemmeringen dan geeft dat een opstopping in het eigen gevoel om daarover te communiceren uit angst dat andere leerkrachten daar te weinig invoelend en begrijpend mee overweg kunnen gaan en ook ouders en als laatste de leerlingen. Je staat als leerkracht toch op een soort podium en hoe zien ze jou als jij verteld wat er echt aan de hand is. De kans is dat je het zelf als een afgang ziet en het ook als een afgang introduceert. Dat denken zou je moeten veranderen. Als er werkelijk sprake is van **een burnout, dan ben jij op dat moment iemand die het alarmlicht laat knipperen in een systeem dat niet veilig genoeg is voor de deelnemers**. Die alarmwerking, dat rode knipperlicht dat gaat branden behoort de gemeenschap toe en het is een beroerde rol als jij het rode knipperlicht in werking moet stellen. Dat vraagt juist aandacht en betrokkenheid en een hoog luistervermogen van de omstanders om te kunnen indiceren waar binnen het systeem als het ware draadjes doorgebrand zijn. Is het de accu? Is het de dynamo? Is het de motor? Wie goed luistert naar de individuele leerkracht die iets niet aankan, krijgt iets te zien niet alleen van deze mens binnen het onderwijssysteem maar krijgt ook iets te zien van het tijdsframe waarbinnen het onderwijssysteem functioneert. Als wij het tijdsframe in de maat van deze tijd zetten dan zie je dat de uitputting van het systeem zo sterk actief is dat om wezenlijke vernieuwingslagen te bereiken hebben leerkrachten rust nodig, zelfbeleving nodig, dienen ze hun eigen creativiteitsvoorraad, die vaak op leegstand staat weer aan te maken en te vervullen en dienen ze aan persoonlijke lering toe te komen dat hen pleziert, willen ze weer plezierig kunnen onderwijzen en hebben leerkrachten ook veel behoefte aan belevingen van saamhorigheid en samen voor iets staan wil het hun draagkracht vergroten. Wanneer er weer gecommuniceerd wordt met de persoon die een burnout heeft, wat er werkelijk beleefd wordt, maar ook over de maat van de klassen, de hoeveelheid leerlingen in een klas en de diversiteit van de leerlingen. Hoe je vermogen maar opgerekte wordt tot meer kunnen En waar jouw maat ligt en waar jouw kwaliteiten liggen. Dat je zo weinig van je primaire kwaliteiten, die zo mooi voorradig zijn echt gebruik kan maken, gezien dat er andersoortige vragen zijn dan waar jij makkelijk op uit kan stromen. Hoe meer dit geïndiceerd wordt, hoe leerzamer het systeem daarvan op gaat stellen. Als je met stille trom vertrekt en de boodschappen worden niet duidelijk nagelaten, dan kan een systeem waar regelmatig de

alarmknoppen uit allerlei richtingen gaan branden niet goed vernieuwd worden of opnieuw opgetuigd. Wanneer je de verantwoordelijkheid durft te nemen uit liefde voor jezelf, dat je communiceert over wat er in jou speelt en dat is meer dan ik ben alleen maar moe of ik kan mijn gedachten niet goed ordenen of ik slaap al langere tijd niet goed of ik heb maagklachten. Het echte communiceren over de diepere lagen daarachter dan krijg je een signaleringssysteem dat optimaal werkt. Iedere autobestuurder weet dat als het dashboard verlichting het niet meer doet, omdat alle alarmsignalen niet goed gedetecteerd zijn en gelezen zijn dan krijg je een veel grotere uitval. Dat valt niet zomaar op te vangen met weer allemaal nieuwkomers die niet de opleiding hebben gehad en toch iets leuks gaan doen in het onderwijs. Een lekkere frisse wind, dan heb je als organisatie er dan toch nog het nodige in te verzetten. Als je met onderwijskrachten door wilt met kennis en kennis van zaken op het vakgebied dan zal je toch de alarmlampjes moeten leren lezen. Het is belangrijk om schaamtevrij te benoemen waar het onderwijs systeem je gebracht heeft. Hoe specifiek je dat kan doen hoe beter. Er zijn meer kinderen in het onderwijs die hoogopmerksaam of hoogsensitief zijn. Als jij een leraar bent met een hoogopmerksaam gedrag of je bent een leraar die hoogsensitief is en sfeergevoelig en indrukgevoelig functioneert dan weet je dat een school ook iets aan jou te leren heeft, omdat leraren net als jij steeds meer binnen stromen. Als jij er al niet tegen kan hoe staat het dan met de leerlingen. Het kan ook andersom gelden. Als jij iemand bent die symbolisch een dikkere huid heeft en alles niet zo laat binnendringen en je kan alles op redelijke afstand houden en je hoeft ook niet zo diep in contact met al je eigen bewustzijnslagen te zijn, omdat het niet primair aan de orde is voor jou in dit leven, dan zullen er ook leerlingen zijn die ook aan dat beeld beantwoorden en dat is fijn, maar je hebt wel wat te leren van andere signalen van mensen die niet zo zijn. Net zoals mensen die vrij sensitief zijn dienen te leren van mensen met een dikke huid hoe je symbolisch vrij sensitieve boodschappen toch ook direct verstaanbaar over kan brengen. Het heeft een wederzijds leereffect. Je hoeft niet van het zelfde te zijn. Oefenen om te leren het te verstaan daar begrippen op te ontwikkelen dat is een wederzijds proces en mensen met een burnout zijn doorsnee geraakt in een laag van hun functioneren, wat een organisatie als geheel wat te zeggen heeft. Bijvoorbeeld als je altijd een goede vakdocent bent geweest, maar er is in de economische marktwerking in Nederland en wereldwijd een behoefte aan vaardigheid in kennis, waar jij niet meer in thuis bent dan dient een heel onderwijssysteem aandacht te hebben naar die leerkrachten hoe zij zelf weer lerend mogen zijn op het gebied dat ze nog onvoldoende beheersen om het weer door te kunnen geven. Of je kijkt naar leerkrachten wat hen wel goed zal vallen terwijl wat ze doceren verouderd is en dat dat niet goed meer kan blijven staan. Zo ga je zoeken in plaats van wachten tot mensen tegen de muur aan lopen.

Terugkeren na langdurige afwezigheid

We komen bij de vervolgvraag uit, hoe ga je met mensen om die weer in het onderwijssysteem terugkomen en dat is dan afhankelijk of het om een zwangerschap ging of een ziekte of dat je er jarenlang uit geweest bent of zelfs een ander beroep vertegenwoordigd hebt. Ik ga er eerst in algemene zin op afstemmen.

Allereerst is het belangrijk **als je terugkomt dat je in je hart bevoelt wat de aantrekkingskracht is van jou uit naar onderwijs geven of** bijvoorbeeld het beleid steunen binnen onderwijs. Wat is het echt? Hoe dieper je dat bevoelt hebt, hoe meer gezaghebbend je kan spreken over van waaruit je weer kiest voor onderwijs, of het begrip onderwijs. Wanneer je vervolgens leerlingen ontmoet, leerkrachten ontmoet, onderwijsondersteunende collega's en beleidsmakers ontmoet dan kan je motivatie gelden als de verbinding van jou tot de ander. Hoe nauwkeuriger je je vanuit dat energieveld verbindt, hoe makkelijker de terugkeer geaccepteerd wordt en open ontvangen. Als je het

voor jezelf niet helder hebt of het is alleen om financiële redenen met alle begrip want dat is ook een belangwekkend iets dan zal je merken dat terugkeren moeizamer is. Hoe diep jij jezelf verstaat, vanuit welke lagen in jou jij terugkeert, hoe openhartiger jij daarin deelt hoe verstaanbaarder het door de ander gehoord wordt. **Wie echt hoort begint met ontvangen.** Wanneer je met gemengde gevoelens terugkeert, bijvoorbeeld uit angst voor herhaling dat komt veel meer voor dan dat we nu denken, dat je het opnieuw niet aankan, dat leerlingen niet veranderd zijn en dat je weer de moeilijkste klas hebt, dat er weer geen collegialiteit is. Dat soort angsten dien je te verwoorden. In ieder geval binnen het lerarenteam en hen die op beleidsniveau werken in de instelling, zodat ze zich realiseren dat het functioneren van jou en wellicht ook van vele anderen valt of staan met collegialiteit. Zorgvuldig kijken naar hoe de klas indelingen zijn. Mensen die nog gevoelig zijn, niet meteen de zwaarste klassen toebedelen en het heeft ook te maken met dat de beleidsmakers verantwoordelijk worden voor het niveau waarin een leerkracht, qua tijdsbesteding zich kan blijven mengen in het onderwijs zonder overwerkt te raken. Wanneer de verwachtingen te hoog zijn en de uren teveel dan dienen de beleidsmakers aanpassingen te maken op inhoud en op werktijd. Men dient het zo te organiseren dat de enkeling staande blijft.

Zonder dialoog kan er niets veranderen. Het helpt al enorm dat als iemand die terug komt dat er een welkome ontvangst is met aandacht van meerdere leerkrachten tegelijkertijd. Dat iemand, die langere tijd is weggeweest bijvoorbeeld in een pauzetijd ontvangen wordt en dat is niet de tijd om over andere dingen te praten maar juist contact maken met diegene die zo lang is weggeweest. Dat er een eerste bespreking is over zaken die op dat moment spelen en dat er eerst rust is om gewoon te horen hoe het met de ander is en hoe het op school is en de persoon eerst op te nemen voor je weer in de routine gaat van bijvoorbeeld vergaderen. **Hoe minder echte ontvangst hoe makkelijker de ander weer weg is.** Jullie hebben de praktijk en jullie kunnen je eigen beelden creëren. Als je niet echt ontvangen wordt door een of meerderen en het heeft niet een betrokkenheid dan dwaal je weer gemakkelijk weg.

Hoe was het voor jou om weer terug te komen je kwam waarschijnlijk op een andere school werken?

Er volgt een onduidelijke opmerking vanuit de groep.

Marieke gaat dan verder. Het mooiste is dat je dan zelf je koers uitzet in plaats van dat je geleid wordt door de systemen van boven af. Dat maakt zoveel uit.

Nog een onduidelijk opmerking vanuit de groep.

Ik denk dat als er begeleiding zit in een school dan zijn dit de kernpunten. Echter als iemand uitvalt, hoe doen we dat, hoe begeleiden we het dat iemand het verhaal kan vertellen, dat we luisteren als iemand weer binnenkomt, we ontvangen iemand. Het zijn gewoon taken die onder iemands pakket moet vallen. Daar moet gewoon aandacht op gezet wordt, iemand moet daar de vinger aan de pols houdt.

Dat is wel heel opvallend. Ik heb het wel ervaren en omdat ik er op mijn manier mee omgegaan ben, omdat achteraf het een heel leerzaam moment was en het terugkomen dat ik al de eerste opdracht die ik kreeg en dat was vrij snel, was waar ik absoluut niet geschikt voor was. Dat heb ik eerst heel erg gevonden, slapeloosheid van gehad en zo van moet ik dan? Ja, mijn tijd is veranderd. Ik heb inzicht opgedaan in dat half jaar en ben in gesprek gegaan. Ik zeg hier nee op en wat is dan jouw antwoord hierop, daar ben ik gewoon nieuwsgierig naar. Ze zei, ik heb een probleem en ik zei, wat is het probleem? dat vind ik wel leuk om mee aan de gang te gaan. verder is het onverstaanbaar. Conclusie was hoe belangrijk het is om ondersteund te worde, zodat mensen gewoon nee kunnen zeggen als het niet goed voelt. Je hoeft niet altijd te weten waarom iets is, maar het is niet wat ik

moet doen. Dan merk je ook als je er stevig in staat dat je een heel mooi proces aangaat. Dat is zo belangrijk. Vertrouwen te hebben in jezelf.

Bij jou kwamen deze vragen vandaag. Je herkent het zo hé?

Als je dan bij ons op school kijkt, iemand die zegt: 'ik kan het werk niet meer aan dan moet je gewoon minder gaan werken punt. Of dan moet je met die persoon gaan praten over hoe het wel kan'. Dat is echt de botte bijl, gewoon minder gaan werken en dan is ons probleem opgelost. Het is haar probleem en zo verschuif je het probleem. Of het nu wel of geen financiële gevolgen voor jou heeft en misschien vragen naar hoe het georganiseerd kan worden waarop het wel kan. Dat is voor hen niet belangrijk. Jij kunt het niet aan en daarna moet je maar minder gaan werken en je zoekt het maar uit. Dat is een beetje wat ik ook op school merk. Dat als ik iets ventileer dat je heel veel collega's hebt die ook zo denken maar omdat er zoveel verschillende belangen zijn, de een wil nog carrière maken en richting schaal12, een ander heeft nog geen vast aanstelling en is bang dat zijn kop er dan afgaat. Gevolg is dat er geen saamhorigheid is om samen iets naar voren te brengen. Voor sommigen zit het de tijd wel uit en dat is wat ik heel veel merk op school. Als ik iets uitspreek merk ik dat ik mezelf een zeur vind en dat ik in een negatieve sfeer ga. Ook omdat ik heel veel dingen zie en ook niet kan voelen of het bij veel mensen speelt. Niemand durft iets te zeggen. Elke studiedag krijgen we wel iets te horen wat we niet goed doen en wat anders en beter moet. Als ik dat dan ventileer naar de directie is het antwoord dat als we zo nog een jaar doorgaan dan zijn we straks een zwakke school. Misschien is het ook wel goed dan gebeurd er ten minste iets. Ik hoor alleen maar wat we niet goed doen.

Leest iemand van jullie Trouw over de zwakke scholen? Er is een reportage geweest over een school, volgens mij in Finland en die school was gewoon heel goed. Naar ieder uur leren kregen de leerlingen minstens een half uur tot drie kwartier vrij. Het was geweldig. Er werd niet gedaan aan cijfering en alles zat erin en die school ging geweldig en die leerkrachten waren helemaal gemotiveerd en de leerlingen hadden zoveel ruimte om te zakken en daarmee de leerkrachten ook. In dat netwerk van leraren spraken ze over wat onderwijs echt was, je eigen betrokkenheid, je bevologenheid. Ik hoop dat heel onderwijzend Nederland het gezien heeft. Als een van jullie er achterkomt wat het geweest is geef het dan alstublieft door aan Hanny. Volgens mij was het in Denemarken, nee het ging om Finland. Als je er achter kan komen, die documentaires was echt zo verschrikkelijk goed. Het was gewoon een Nederlandse zender.

(deze link heb ik (uitschrijver)gevonden:

<http://www.youtube.com/watch?v=WXhQSoG1amE>)

Daarom merk ik ook dat dingen niet van de grond komen, omdat er zoveel verschillende belangen zijn. Soms vraag ik me af, zeg je dit alleen voor mij, is het een invoelend antwoord alleen voor mij?

Heel veel dingen zijn natuurlijk ook universeel. Als je het op een diepere laag pakt dan weet je waar de oplossingen zitten. Ik ga straks ook persoonlijk op jou nog in. Nu ga ik gewoon naar het rijtje met vragen die op schrift staan klaar zijn dan weten we precies wat er nog aan vragen bij jullie overblijft.

- ???????? Die laatste opmerking, dat we met z'n allen argumenten hebben om niet saamhorig te zijn en op te gaan staan? Dat speelt al toen ik tweeëntwintig was en hier in Den Haag in het voortgezet onderwijs voor de klas stond. Het is iets dat die kracht tot nu toe niet kan aanhaken. Het heeft met onszelf te maken dat we ook in onze hele maatschappij te weinig zelfzorgzin hebben, dat wij niet in onze kracht zitten om dat te doen wat wezenlijk goed is voor ons zelf.

- dat klopt, ik ga nog steeds gigantisch over mijn grenzen heen. Terwijl mijn hoofd zegt

nee, je moet maar harder en nog meer, want, want want...

- dan is onze innerlijke vraag, naar wie zijn we bereid te luisteren?

- Wat mij raakt in je woorden Marieke is de gedachte dat het allemaal hetzelfde moet zijn, dat wordt een beetje geforceerd. We moeten allemaal aan dezelfde meetlat. Als je zegt jij mag iets minder dan begint die ander ook te morren, kan ik dat dan wel hanteren? Als iedereen zou doen, wat hij zou willen en kunnen doen, zouden we een heel eind komen. Daar ben ik helemaal niet bang voor. Het gaat om beheersbaarheid. Kan ik het nog beheersen? Als ik zeg ik vind het verstandig voor jou dat jij wat minder doet komt dan ook de volgende niet langs? Kan de leidinggevende het dan niet meer hanteren? Daarom is er volgens mij zo'n pressie op iedereen moet voldoen aan.

Ja, dat klopt wel, want dan heb je overzicht. Ik geef gewoon een paar impressies:

Even out off the box, ik zal terugvallen op wat we gedeeld hebben. **Wij zijn een geregisseerd land.** Als je aankomt vliegen op Schiphol en je kijkt naar beneden vanuit het vliegtuig dan zie je rechtlijnige verkavelingstukken, met slootjes er tussendoor en in aanvang amper begroeiing. Je moet ver weg van de Randstad komen willen de wegen nog veel krommingen hebben en veel groen. Het hoofd denkwerk, de overzichtstructuren die men wenst om zich zeker te weten, de opleggendheid die daar uit voortkomt en het te weinig zelf durven rusten in het eigen onderbewustzijn en ook in perfectie met een warm hart te mogen begroeten, maakt dat we het voor het zeggen willen hebben, dat wij de lijnen uitzetten en anderen het moeten invullen en wij het als betweters moeten volgen. Dat maakt zo'n prachtig, overzichtelijk, rechtlijnig landschap, waar veel natuurlijkheid verdreven is. Dan wil je doceren aan kinderen die nog het dichts bij het natuurlijke zitten. Dan past dat rechtlijnige niet meer. Zij, die als kind daar al sterk niet inpasten en dat nog enigszins intact hebben gehouden zijn vaak de grootste bevechter geworden om onderwijs veel meer maatgevend aan het kind te laten zijn in plaats van aan wat het beste uitkomt vanuit overzichtelijkheid en toetsystemen en daarnaast.

Ik heb eerder gewerkt op de ziel van Nederland en dan ga je gewoon kijken naar hoe in het algemeen de karakterstructuur is van de Nederlander? Ik heb ook veel gewerkt op de fysieke klachten die wij als Nederlander ontwikkelen. Wat is de top tien van het RIVM, wat zegt dat de Nederlander? Ook in dit geval van de beleidsmakers die zijn nog steeds aan het toetsen of ze het goed doen en een tien willen krijgen. Het hele systeem van het goed willen doen in de overzichtelijkheid en de bewijsmatigheid die wij daar aan willen verlenen is heel ver afgedwaald van wat een mens nodig heeft voorbij wat fysiek letterlijk bewezen kan worden. De gevoelswereld in mensen, de intuïtie in mensen, de vormen van intelligentie in mensen die niet op IQ gebaseerd zijn, op intellect maar op andere zaken dat is niet opgenomen in het onderwijssysteem als gelijkwaardig. **De eenzijdigheid, die opgetrokken is dient ontmanteld te worden.** Waardoor wordt die ontmanteld? Uiteindelijk doordat iedereen zo oververmoeid en emotioneel dat men het niet meer aankan. Dat is het enige veld van waaruit de overmaat van overzichtelijkheid en ordening en rechtlijnigheid en weghalen van natuurlijke bewegingen weer een natuurlijkheid kan krijgen.

Emoties van onmacht uitspreken.

Overall zijn ouders, kinderen en leerkrachten, die het niet aankunnen. Pas als men die emoties durft uit te spreken en dan durft te zoeken naar de diepere lagen waar het werkelijk omgaat, pas dan kan een rechtmatig systeem veranderen. Als er overall waar mensen emotioneel worden, omdat ze de emoties die het hun geeft niet goed meer kunnen beheersen, als dat met gene benaderd wordt dan kan er weinig meer opstaan. In feite nodigt het onderwijssysteem dit soort reacties uit. Het is onvermijdelijk, **je roept namelijk altijd**

de tegenpool op. Al heel veel jaren zoveel burnouts en zoveel uitputtingen en zoveel prachtige mensen die uit het onderwijssysteem weggegaan zijn, dat is wat het systeem polaire oproep, omdat de maatstaf te eenzijdig, te hoog ligt op iets waar onderwijs niet alleen overgaat.

Overgeven uitgelegd in vier lagen.

Ik had nog iets anders willen inbrengen. Je kunt het woord overgeven verdelen in vier lagen.

1e laag: De eerste laag is **overgave aan het wezenlijke in de mens**. Daar zit altijd een deel van zelfontwikkeling in en een deel van verbonden zijn met de maatschappij en dat wat jij bent. De maatschappij vraagt daar onbewust of bewust om, omdat **alle delen het geheel vormen en wat in iemand wezenlijk ligt behoort ook het geheel toe**. Als nummer een overgave is aan het wezenlijke, dan zit daar altijd een verbinding om met elkaar te werken wanneer iemand het wezenlijke in zichzelf durft te beleven. De maatschappij is daar vaak onbewust van. Terwijl ze juist dat deel echt nodig heeft wil ze een gezonde samenleving kunnen creëren. Overal waar niet in het wezenlijke geïnvesteerd wordt door de mens zelf aan zichzelf kan een maatschappij ook nooit gezond blijvend functioneren.

2e laag: **overgeven aan derden** wat jij niet noodzakelijkerwijs zelf hoeft te doen. Veel mensen doen meer dan wat nodig is, omdat anderen blij zijn met de leerervaringen die zij opdoen als jij iets overdraagt. Als je blijft repeteren van dat wat jij al meer dan goed kan is er te weinig ruimte voor nieuwe leringen.

3e laag: **niet meer inhoud overgeven aan derden**, waaronder inzichten dan die zij in eigen verantwoordelijkheid kunnen inhalen en in de tijd kunnen omzetten in doen. Daar kan toebehoren dat wat je nog niet over kunt geven aan anderen, omdat daar de oefening voortduurt hoe je dat zelf naar beste kunnen blijft dragen. Zuiver kijken wie wat kan oppakken is heel belangrijk, omdat je daarmee de lering van een ander vergroot en zelf door kan groeien in dat wat er voor in ligt.

4e laag: Dan heb je ook **het thema overgeven, zoals je het ook fysiek kan duiden**. Als je voedsel neemt dat misselijk makend is dan kan je het op je bordje zien liggen en dan denk je dit eet ik niet op en dat is dan een gezonde keuze, omdat je weet dat het je niet zal bevallen. Als je het wel opeet, omdat je het niet goed hebt kunnen diagnosticeren, zolang het in de maag zit kan je het letterlijk overgeven en hoef je niet het hele spijsverteringskanaal door. Soms glijdt het ongemerkt al door naar de darmen en kan het je spijsvertering verder ontregelen. Je kunt aan de diarree raken, je kan ziek worden omdat allerlei zaken verder het lichaam ingaan en je hebt veel meer tijd nodig voor de vertering en de verwerking op dat wat ziekmakend was op jou. De kunst is als je situaties ontmoet om je gevoel aan te scherpen wil ik dit bordje eten, nee dan hou je het buiten je. Heb je het per ongeluk vanuit volheid of onbewustheid op dat moment genuttigd en je denkt meteen dat had ik niet moeten. Dan zal je psychologisch moeten kijken hoe je het zal overgeven vanuit de maag zonder dat het je hele spijsverteringssysteem en je lichaam van streek brengt. Dat doe je door zo snel mogelijk het gevoel uit te drukken wat het je geeft en in die lichaamshouding te gaan zitten. Iets te gaan doen, zoals wandelen of iets creatiefs om ervan bij te komen, want dan hoeft het niet helemaal nog dieper door te zakken, daardoor zal je er veel meer nawerking van hebben. Als het dan toch heel diep gehaald is en ieder mens heeft wel misselijkheden in zijn leven opgedaan, dan vraagt het aandacht om die processen die zo diep liggen om die zelf te begeleiden dat ze als het ware naar buiten keren en onthechten. Alles **wat je echt doorleefd hebt blijft alleen als inzicht over** en wat er uit is komt er niet meer in, heel symbolisch. Dit geldt ook in letterlijke zin, als je jezelf fysiek ontlast dan komt het niet meer terug in je lichaam. Je kunt wel herinneren aan

voedsel houden of herinneringen aan omstandigheden. De kunst van het thema overgeven is om goed oog te krijgen voor je misselijkheden, hoe dat op jou werkt, wat je huiswerk is en in welk stadium je zit ten aanzien van wat, zodat je er zo goed mogelijk uitkomt. Wij hebben afgelopen week een tweedaagse gehad over Beziel leiderschap. Toen hebben we hier ook heel erg opgewerkt. Het zijn prachtige thema's. Ik heb het hier maar even heel kort aangeraakt. Het maakt wel heel veel helder.

Vertrouwen in je eigen kind en een persoonlijke ervaring.

Na de middagpauze wordt verder gegaan met de ingediende vragen. De vragen komen van een ouder en van iemand, hier aanwezig die ook uit het onderwijs komt.

De eerste vraag is: Hoe ondersteun je je kind bij zijn worsteling als dit voortdurend geconfronteerd wordt met docenten, die hun handelen op angst baseren om te kunnen voldoen aan de protocollen en hierdoor de verbinding met het kind verliezen, terwijl je als ouder je handelen naar het kind baseert op vertrouwen en het maken van verbinding.

Dit is natuurlijk een persoonlijke notitie, omdat lang niet iedere ouder het kind honderd procent vertrouwen geeft. Als je de vraag algemeen beziet kan hier ook spelen en dan los van de persoon die de vraag stelt, dat de ouder toch de betweter over de leerkracht wil zijn. De ontstane inzichten van de ouder over het kind en over bijvoorbeeld hoeveel vertrouwen het verdient wordt niet altijd rechtstreeks gecommuniceerd met de leerkracht. Ook bezorgdheid wordt onvoldoende gedeeld met de leerkracht, daardoor kan de leerkracht ook delen vanuit haar of zijn visie en de ouder vanuit de ervaringswereld met het kind vanuit een andere situatie.

Een heel mooi voorbeeld, dat ik wil delen. Ik ben natuurlijk helderziend, maar ik kijk nooit zonder toestemming ook niet bij eigen kinderen. Mijn middelste zoon, die op de middelbare school zat destijds, die had ik altijd gezegd: 'Lieverd als je steun nodig hebt vraag het, als er iets is waar ik je mee kan helpen dan zal ik doen.' Hier moest natuurlijk ook een stukje schroom overheen omdat ik meer zag dan doorsnee. Hij wist dat ik nooit zou kijken zonder toestemming. 's Avonds tegen elven en bedtijd zei hij opeens: 'Nu ben ik eraan toe'. Wij lopen de trap op naar de praktijkruimte en hij komt op een aantal vragen over verliefdheid en ook over school en zijn leerkracht. Ik heb gevraagd of ik mocht kijken. Dan zie ik hoe hij zich op school gedraagt, totaal anders dan thuis. Hij is daar balorig en kan niet stilzitten op de stoel en ga zo maar door. Als de leraren in opperste concentratie was probeerde hij het wel te doorbreken. Dat zag ik. Dat had hij nooit met mij gedeeld. Dat bedoel ik. Ouders kijken vanuit het perspectief zoals ze het thuis hebben of in communicatie over en weer waar ze bij zijn. Ze kennen het kind niet hoe het zich op school gedraagt. Ouders moeten ook leren zich op te durven stellen naar de leerkracht die wellicht een ander karakter beschrijving prijsgeeft wat het schoolsysteem met het kind doet en hoe het in de klas reageert. De ouder dient vanuit zijn betweterij van wat hij in zichzelf ziet en waarneemt en dit meenemen als dit is de thuissituatie en daar kan oprecht over gedeeld worden. In het onderzoek naar de leerkracht toe en ook van de leerkracht naar de leerling toe is het mooi die verschillende visies neer te leggen en vervolgens te zien hoe een kind zich gedraagt ter plekke in een situatie waar je als ouder geen inkijk in hebt. Ik had het voorrecht door mijn vaardigheden op dit gebied dat ik kon zien wat hij deed. Hij snapte waarom dingen gingen zoals ze gingen maar ik had er echt geen besef van privé thuis, gewoon als een ouder die het niet waarnam.

Een kind vertrouwen geven dat doe je en kinderen verdienen steeds meer vertrouwen aan de hand van de praktijkervaringen, maar een kind dat vertelt dat je het graag volstrekt vertrouwen geeft doet geheid meer zijn best dan een kind die het krijgt en het ten onrechte aanneemt en zelf geen verantwoordelijkheid op zich neemt voor dingen die heel wezenlijk

en belangwekkend zijn. **Vertrouwen geven en vertrouwen verdienen is per leeftijdsfase anders.** Een leerkracht heeft er ook een eigen verhaal op. Er zijn kinderen die ook vanuit het proces dat ik net schetste die vier regels rondom overgeven, waarvan je weet dat een leerling die vier principes vanuit nature doet. Het kan aangeven waar het teveel is en waar het niet kan het probeert te verwerken. Proberen te zoeken wat hem boeit in de lesstof, omdat hij voelt dat het met hem te maken heeft. Als je dat niet weet van een leerling, dan weet je ook niet in hoever je het over kan dragen in vertrouwen en dat een kind een jongere daar gunstig mee overweg gaat.

Docenten die uit angst reageren.

Als het gaat om dat een docent echt op angst functioneren dan ga ik nu die vraag beantwoorden. Het beeld dat mij binnen komt is dat een docent die echt op angst aan de hand van dit thema functioneert dan is het thema te voldoen aan de protocollen en hij bezig is het hoofd boven water te houden. Dit type angst staat ook symbolisch voor die leerling die probeert koste wat koste die cijfers te behalen om niet met de nek aangekeken te worden, omdat zijn niveau niet zou deugen. Er zijn vergelijkbare principes actief, namelijk bekennen wat je teveel is. Je eigen maat serieus nemen en de richting zoeken die daar bij past. Dat kan zijn blijven en meer tijd nemen of kiezen voor een andere richting, die aansluit bij waar jij bent. Als alle docenten die angst hebben naar nieuwe protocollen hier serieus mee overweg zouden gaan dan is er beduidend minder leegstand op school onder leerkrachten. Wil je leerkrachten helpen om aan nieuwe protocollen te wennen dan hebben ze meer rust nodig en meer tijd om ze eigen te maken en te onderzoeken hoe dat aansluit op hun persoonlijkheidsstructuur en hun leervermogen.

Marieke leest de volgende vraag voor.

Waar moeten we energie in steken en welke insteek is belangrijk, waardoor de ondersteuning van kinderen een gezamenlijkheid wordt van ouders en leerkrachten.

Wat bij mij als eerste naar boven komt is **dat mentale leerervaringen gevolgd dienen te worden door fysieke beweging.** Als je een gezamenlijke insteek wilt zoeken tussen ouders en leerkrachten dan zou een van de meest noodzakelijke zaken zijn dat er veel meer ondersteuning is naar fysieke eigenheid bij kinderen. Fysiek eigen gedrag naar kinderen toe en wat dat vraagt is een gemeenschappelijk uitzoek proces. Er zullen kinderen zijn die baat hebben bij schoudermassage, nekmassage. Er zullen grote groepen kinderen zijn, die lopend leervragen van het onderwijs het liefst buiten willen verdiepen. Wandelen ter incarnatie van kennis. Zodat leerkrachten om de tien minuten een verdiepende vraag stellen op leerinhoud die ze samen verder delen in plaats van zittend in de banken. Dit heeft te maken met lichaamsverkenning. Voelen hoe je erbij zit in het onderwijs. Wat je kan doen om je fysiek en psychisch te herbalanceren, waardoor je langer ontspannen kan blijven. Het heeft te maken met ingewortelde angsten dat je wellicht van alles nu leert en er straks geen plek is in de maatschappij voor wie jij echt bent behalve voor het aangeleerde. Waar denk je waar je begaafdheden zitten? Zitten die alleen in je hoofd of ook op andere plekken? Wat dien je te doen om bij aangelegde begaafdheden gebieden in je lichaam open te houden opdat ze bereikbaar blijven. Je hebt heel veel jongeren die hebben hun handen en benen nodig om fysiek, motorisch zaken te incarneren, dat is wat anders dan kennis hebben over. Hoe hou je lichaamsbewegingen van jongeren open, zodat wat ze zijn mee kan glijden in kennisopnamen meer mentaal gericht. Je hebt veel meer bijvakken nodig aan de hand van mentaal aangeleerde vakken waar in je leert de opgenomen kennis fysiek te incarneren. Vroeger had je meesters en gezellen. Hoe haal je geïnspireerde meesters het onderwijs in, die eenmalig iets laten zien van de bevlogenheid van een vak. Zo dat zij die als het ware zo'n vak ambiëren uitstaan ook met een uitkomst en niet alleen maar met

opstapeling van leren. Hoe kan je ook mensen die heel bevlogen in hun vakgebied staan, kinderen een dag een leerervaring bijbrengen. Gewoon ook fysiek incarnerend en visueel zichtbaar maken hoe het in de praktijk is. Daar kunnen ouders, als je heel gericht zoekt, die dat soort bekwaamheden van nature al in zich hebben, maar ook Oma's en Opa's en mensen die geen werk hebben ingezet worden, omdat heel veel kinderen de rust missen op school en thuis. Mensen die rust kunnen inhaleren, omdat ze al langdurig niet werken. Mensen die niet meer werken in de maatschappij en nog een vitale geest hebben en wel fysiek meer rust kennen bij het onderwijs betrekken in dit soort aangelegenheden, dat zou prachtig zijn. Zo kunnen leerlingen in rust, omdat zij dat uitstralen die zaken die ze willen leren kunnen laten bekijken. Dat is een herijking van het schoolsysteem. Ook zie je dat **een betere omgangregeling gemaakt kan worden tussen ouders**, wat betreft jongere kinderen rondom het meerijden en meenemen naar school toe. Ook de opvang na school en tussen de middag. Ouders leven tegenwoordig meer solistisch en op zichzelf en er ook geen goede oudersystemen zijn, waardoor je de ouders van de klasgenootjes leert kennen. Je ziet dat veel ouders hard moeten werken om de hele dag geregeld te krijgen en dat heel veel mensen alles het zelfde doen, terwijl als je daar een gemeenschappelijk rooster voor maakt er veel meer rust is in de thuissituatie. Er kan dan meer betrokkenheid met de kinderen neergelegd worden bijvoorbeeld heel simpel bij een ontbijt of bij het thuiskomen, omdat het rouleersysteem van het halen en brengen van kinderen veel beter geregeld is. Ook zie je dat de opvang tussen de middag wel steeds beter geregeld. Ook zijn ouders bereid, die dicht bij school wonen kinderen bij hen te laten eten tegen onkosten vergoeding. Zo ontstaan er meer sfeergevoelige zaken en dat is veel minder urgent als het eerste wat ik zei, ik noem het toch maar hard op. Een huiskamer kan meer betekenen dan een schoolse opvang tussen de middag.

We gaan nu naar de volgende vraag.

Hoe ondersteun je je kinderen waar je van ziet welke potentie ze hebben, terwijl ze in het onderwijs afgerekend worden op wat ze niet kunnen? Ik denk dan aan het HBO/Universiteit niveau. Dus bij kinderen bedoel ik in dit geval achttien plus.

Inventariseren wat leerlingen missen op school

Het zal doodgewoon dienen te worden dat geïnventariseerd wordt op scholen wat kinderen missen in het onderwijs, omdat zij zo'n belangstelling hebben voor Iedere school die werkt met een dergelijk gemist systeem schoolt zichzelf bij. Wanneer dat per leerjaar meerdere keren gedaan wordt, horizontaal en alle groepen tegelijkertijd en dat geldt voor ieder leerjaar weer. Dan krijg je een goede indicatie van wat er in leerlingen leeft. Dan is de uitkomst op je achttiende, dat je minder gemist hebt dan nu het geval is. Een school, die zelf als leerervaring met zijn eigen proces overweg wil gaan, vindt respons bij zijn leerlingen. Als je de leerlingen daarbij overslaat dat tuur je in het donker.

Als kinderen van alles gemist hebben waar hun natuurlijke leerbehoefte was en je wilt daar als ouder serieus mee omgaan, dan ben je gedurende al die leerjaren in contact met het kind om zelf te vragen wat mis je? Waar liggen je interesses? Zijn er mogelijkheden waarop we jou iets aan kunnen bieden wat dichterbij je interesses liggen? In deze tijd van Google en allerlei andere vormen waaruit je kennis kan betrekken, kunnen ouders zelf of door anderen ondersteunend zijn om interesse gebieden waar de kinderen belangstelling voor hebben toch onder hun aandacht te brengen. Wanneer je merkt dat het een heel diepgaand verlangen is, dan doe je er altijd verstandig aan als leerlingen het zelf niet vertelt aan de docenten, die de scholing geven om het kind daartoe te stimuleren. Wanneer het kind dat

leef niet heeft dan zou je het zelf kunnen benoemen naar de docent toe.

Veel jongeren wachten tot ze klaar zijn met studeren om zichzelf te worden.

Eigenlijk is dat ten hemel schrijnend, dat je moet wachten omdat je dat associeert met volwassenheid en dat je dan jezelf mag worden. Ik heb het hier al eerder genoemd, maar ik heb het zeker al vijftien geleden aangekondigd dat de mid-life crisis vervroegd zal worden tussen de dertigste en veertigste levensjaar. Inmiddels is dat een voldongen feit. Het heeft daar allemaal mee te maken dat je tijdens je jeugd je eigenheid deels gaat verliezen vanwege het schoolsysteem. Dat je dan veel kennis in pacht hebt, maar het is niet doorleefd. Je kunt het wel mentaal ophoesten. Dan kom je in een werkkring en dan denk je dat je heel wat bent gezien je diploma's. Dan ben je niet berekend op de praktijk, dat anderen het voor het zeggen hebben en dat je weer van voren af aan moet beginnen. Dat geeft een crisisgevoeligheid niet alleen mentaal en psychisch maar ook fysiek. Hoe eerder kinderen hun lichaamsgevoel kunnen blijven behouden, hoe ontspannen ze fysiek in hun lichaam kunnen rusten, hoe meer hun energieveld coherent verdeeld in hun lichaam ligt hoe makkelijker ze uit kunnen stromen, omdat ze nog steeds zijn wie ze zijn en steeds meer to the point komen in wat ze wezenlijk willen betekenen. **Bevestig kinderen altijd vanuit hun natuurlijkheid van als ze iets missen dat het ook een gemis is.** Dat jij en zij naar beste kunnen kijken hoe dat gemis op een ander niveau opgevangen kan worden, binnen de beperkingen die voorradig zijn.

We hebben het hier over het hoger-en universiteitsniveau, ik wil jullie er ook aanherinneren dat we het hier al vaker hebben gehad over mensen met een verstandelijke beperking, die vaak hele bijzondere vaardigheden in zich hebben maar die niet overeenkomen met het schoolsysteem. Waardoor ze nergens onderwijs kunnen krijgen op de ontwikkeling van die gaven. Zo worden ze steeds minder, terwijl ze in potentie meer in huis hebben. **Ons eenzijdig onderwijssysteem blokkeert talenten als je niet in het IQ systeem van intelligentie past.** Dat is eigenlijk een tekort van onze maatschappij. Heel veel maatschappijen hebben daar ook geen zicht op.

Marieke leest de volgende vraag voor.

We zitten op vele gebieden in een afreken cultuur. Wat kun je als ouders doen om de eigen-geworteldheid van het kind in een dergelijke cultuur te ondersteunen. En op welke wijze vind je op dit vlak de verbinding met leerkrachten.

We zitten op vele gebieden in een afreken cultuur. Wat kun je als ouders hier aan doen? Om de eigen-geworteldheid als kind in een dergelijke cultuur te ondersteunen en op welke wijze vind je op dit vlak de verbinding met leerkrachten? **Het gaat er in wezen niet om wie we gaan worden, maar om wie we zijn nu.** Een afreken cultuur is gebaseerd op wie we gaan worden vanuit de liefste keuze mogelijkheid van anderen. Daar gaat het mis. Dit zou een hele mooie zijn voor een artikel in VRIJ, met een dergelijke kop als inspiratie. Hoe kunnen ouders de eigen-geworteldheid van hun kind ondersteunen? Door als ontdekkingsreiziger te zien hoever je het oerwoud in komt van het kind en denkt te kunnen begrijpen hoe dat oerwoud eruit ziet. Je hebt kinderen die versta je blindelings, omdat ze veel op je lijken en ook zij zullen weer net anders zijn dan jij. Je hebt ook kinderen die je als braille moet lezen ook al ben je hun ouder. De kunst is hoe verdiepend wil jij in-reizen op hun verzoek in de bekendmaking van wie zij zijn. Waar durf je te aanvaarden dat je hen niet kan volgen, maar dat je ze wel aanvaard in hun anders-zijn. Het is een moeizame weg om een kind zijn eigen geworteldheid te gunnen bij een niet verstaan van jou daartoe. Dat spiegelt in het kleine dat de maatschappij zijn deelnemers te weinig in essentie kan verstaan en daarom maar opleggende coördinerende regels heeft uitgevonden om het

systeem nog ogenschijnlijk geolied te laten zijn. Echter de wijze waarop een samenleving diepvoersend zijn onderdanen wil leren kennen is het zelfde als hoe de mens zijn eigen onbewustzijn dient te verkennen. Hoe moediger we dat doen hoe beter we leren leven met de maat wat er is. Als we dat niet doen dan houden we het boven het middenrif en regelen we daar het een en ander voor en het liefst nog een beetje vanuit het hart, maar dat wil niet zeggen dat het verstaan is. Het valt of staat met inlevingsvermogen tot zover je kunt en aanvaarden waar het jouw grens voorbij gaat. Zoals jij het voorbeeld geeft aan je eigen kind krijgt het al een maat van vertrouwen dat er mensen zijn die pogingen doen tot verstaan. Als er enkele leerkrachten zijn die zich ook zo tonen of familieleden dan wordt het vertrouwen weer vergroot. Als een kind voelt dat niet hij belachelijk is, omdat hij afgerekend wordt op normen en waarden of regels die er zijn gesteld, maar die niet toepasbaar zijn op hem dan weet hij dat de maatschappij bij dient te stellen om meervoudig meer verkenning te doen naar velen om te bevoelen wat er nodig is, dan wordt het omgedraaid. **Een afrekencultuur ontstaat alleen maar bij hen die zich aanpassen aan de afrekeningen.**

Je ziet ook vaak als ouders pal achter het kind blijven staan en in hun kind blijven geloven, dat hij uiteindelijk aan duidelijkheid wint in de wereld ook naar medeleerlingen toe, omdat hij zich niet meer langer laat aantasten en dat voelen kinderen feilloos aan. Wanneer een kind niet langer meegaat in de afrekencultuur maar staat in wie die is dan krijgt hij haast een natuurlijk leiderschap op de groep en wel op humane gronden. Hij weet zelf wat het betekent om afgerekend te worden. Als je dus op bestuursniveau en politiek niveau mensen aan de macht hebt die dit niet kunnen dan blijven er bovenmaatse regels uitgezonden worden ter controle of iedereen wel functioneert. Dat gaat alle beroepsgroepen door. Ik merk het hier ook aan psychologen, psychiaters, artsen met complementaire aanvullende praktijken, coaches en trainers er zijn zoveel mensen die ieder cliëntencontact en alles wat ze doen moeten op moeten schrijven voor de controlefreaks boven hen. Heel veel echt werk en hartcapaciteiten gaat verloren omdat anderen het bewezen moeten zien. **Wie geen vertrouwen krijgt wordt uiteindelijk minder betrouwbaar door vermoeidheid en doordat er niet in hem geloofd wordt.** Je moet het dan alleen uit jezelf halen anders voelt het vreselijk dat je intentioneel goed gehandeld hebt en je moet dat gaan bewijzen. Iemand die het steeds wel beter zal weten dan jij en de bewijszucht is oneindig. Er zijn mensen met hele goede praktijken die ermee stoppen, omdat ze het helemaal zat zijn. Dit is gewoon capaciteitsverlies en waarde verlies in de maatschappij.

We gaan naar de volgende vraag.

Ik ervaar moedeloosheid bij kinderen t.a.v. het niet begrepen worden en het niet serieus genomen worden. Deze ervaring kan er ook voor zorgen dat ze stevig worden en juist later een belangrijke rol in de kanteling gaan maken in de maatschappij. Waardoor je, vanuit mijn visie als ouder en leerkracht uit moet kijken niet teveel te willen pampere en te willen zorgen, terwijl kinderen zelf juist deze fase in hun reïncarnatie op zielsniveau hebben gekozen om ervaringen op te doen.

Hoe benader je vanuit de visie van reïncarnatie en te leren op zielsniveau in deze dimensie, de rol van ouders en leerkrachten hierbij?

Ongezeglijkheid van kinderen vooral bij jonge kinderen kan heel puur zijn om onafhankelijkheid te betonen ten aanzien van rigide handelingsverkeer naar hen toe.

Wanneer een kind blijvend innerlijk onafhankelijk blijft, zelfs bij gemaakte aanpassingen naar buiten toe, omdat anders het leven te verzuurd raakt dat zijn kinderen in volwassenheid nog kunnen ontpoppen als innerlijke, onafhankelijke geestelijke wezens,

waarin de tijdelijke aanpassing vanuit een bewuste keuze gemaakt is in het weten dat er iets anders in het verschieft ligt, namelijk zelfstandig gedrag. Zij, het zijn jongere kinderen en oudere kinderen en ook volwassenen, die zich aanpassen om goed gevonden te worden vanuit een tekort aan zelfgeloof, dat zijn de mensen die in de knoei komen te zitten en dat kan op verschillende leeftijdsfasen gebeuren, want het zelfgeloof was onvoldoende en dat kan te maken hebben met eerdere levenservaringen in eerdere levens en het kan ook te maken hebben met, dat je niet echt welkom geweest bent in dit leven en daar voortdurend onzekerheid over voelen. Wat de redenen ook geweest mogen zijn, aanpassing dan is funest. Een onderwijssysteem dat te weinig zicht heeft op kinderen die aanpassingen, terwijl ze niet een natuurlijk zelfgeloof hebben heeft geen idee hoe diep verder ontwrichtend die aanpassing doorwerkt op dat groeiende kind. Hoe langer de aanpassing vanzelfsprekend verwacht wordt hoe minder het kind de bevrediging krijgt dat het oké is van wie hij is. Niet ieder aanpassing blijkt voldoende te zijn. De opschuivende aanpassingen veroorzaken ongelooflijk diep de crisis in het kind zelf, dat wat hij ook doet dat het nooit goed genoeg is. Dit is altijd in een spirituele ontwikkeling een punt, waarop jezelf reflectief moet worden en met terugwerkende kracht moet gaan zoeken dat beetje eigenwaarde, wat ergens nog deepdown zit en onvoldoende is voor een kracht zelfvertrouwen. Wat we weten uit de menselijke psychologie is dat waar iemand zichzelf wantrouwt of te weinig geloof in zichzelf heeft, dan kan hij niet rusten in zichzelf, want hij wordt door zichzelf niet opgevangen. Hoe werkt dat psychologisch? Dan wil je overwicht over anderen, dan wil je status, dan wil je het voor het zeggen hebben tot het ongezeglijke toe. Je manoeuvreert om te overleven psychologisch in posities met veel wilskracht. Die wilskracht is gestoeld op oud verdriet en tekort aan zelfgeloof. **Miskening heeft altijd zelfmiskening, de tegenpool van macht in zich.** Die hele lijn van miskening naar macht toe, die kan pas opgegeven worden als er een natuurlijke zelfliefde is. Daarin moet je imperfect perfect durven te zijn, mens dus en niemand van ons is perfect.

Een schoolsysteem dat aan cijfers werkt en niet aan dat iemand die is zoals die is en dat dat bijvoorbeeld wel goed is en dat dat de regels zijn van alles wat in onderwijs plaats vindt. Dat kan ontkrachtend doorwerken op die kinderen die geboren worden met nog geen natuurlijk zelfgeloof. De kinderen met een natuurlijk zelfgeloof dat is de volgende beproeving daar komen ze wel doorheen. Er is al voldoende gebeurd in eerdere levens dat ze denken, dit haal ik ook nog wel. Dit geldt natuurlijk nooit voor alle kinderen, want je hebt kinderen daarvoor is het onderwijs heerlijk, uitdagend en het past, je hebt altijd kinderen waar het altijd op aansluit. We hebben het nu over kinderen waar het niet bij aansluit. Als er nu gevraagd wordt, hoe benader je vanuit de visie van reïncarnatie en te leren op zielsniveau in deze dimensie de rol van ouders en leerkrachten hierbij? Het is het delen van ouders en leerkracht vanuit bewustzijn of je een beleving hebt hoe het met het zelfgeloof en zelfvertrouwen van het kind staat is heel cruciaal voor de route daarna. Kinderen met weinig zelfvertrouwen om welke reden ook lijden aan aanpassingen, terwijl kinderen met een hoog zelfvertrouwen, die denken het zal mijn tijd wel duren. Je hebt heel veel kinderen die maken op drievierjarige leeftijd al dit soort afspraken maken met zichzelf. Het zal mijn tijd wel duren, mijn dag komt wel.

Als je meer aanpassend onderwijs gaat geven aan kinderen met weinig zelfgeloof dan is iedere leeropdracht in het teken van jij bent bijzonder, ik geloof in jou, misschien heb je dit nog niet gezien dat je dit zo prachtig doet, ik zie het en ik vertel je dat ik zie en hoe mooi ik het vind.

Ik heb een heel mooi voorbeeld, het is op het fysieke afgestemd. Ik heb jarenlang telefonische consulten gedaan en dat waren mensen die zag ik nooit, je kreeg ze alleen aan de telefoon. Sommigen zeiden meteen begint u maar. Dan had ik een uur een reading voor

iemand die niet eens een vraag stelde. Zo belde eens een vrouw en zij had eigenlijk ook geen vraag of ik niet gewoon iets kon vertellen. Mijn begeleiders lieten mij zien dat zij zichzelf onooglijk vond, zo lelijk en niet om aan te zien en dat ze eigenlijk helemaal niets voorstelde. Mijn begeleiders waren het daar helemaal niet mee eens. Ik begin in contact met de onstoffelijke wereld haar uit te leggen dat er waargenomen is dat zij zichzelf zo enorm afwijst ook op uiterlijkheden. Ja, zegt ze en dan begint ze over alles van haar lijf te vertellen wat niet deugd. Ik zeg ja ik neem aan dat jij dat vindt, want dat heb ik al van mijn begeleiders gehoord en nu willen zij jou iets tonen. Dan beginnen mijn begeleiders heel minuscule mij uit te leggen hoe haar handgebaren zijn, haar manier van kijken, haar inborst terwijl ze contact maakt en ze hebben prachtige beschrijvingen over haar en ze vertellen hoe ze haar zo mooi vinden. Die vrouw valt helemaal stil aan de telefoon. Tien jaar later spreek ik iemand die haar kende en die vertelde mij, ze heeft het er soms nog over. Dat is een andere manier van kijken en dat is wat een leerkracht dient te doen, **een kind met weinig zelfgeloof kan zichzelf niet zien**. Dat geldt ook voor de ouder, die ziet een kind, dat te weinig in zichzelf gelooft. De omgeving wordt extra opmerkzaam op wat natuurlijk is en niet op wat aangeleerd is, dat is aanpassing, maar je maakt complimenten op wat natuurlijk is. Dat het kind wanneer niemand kijkt zo mooi kan huppelen. Dat het kind zo mooi contact probeert te maken met een vogeltje in de tuin. Dat je het kind gelukkig hebt zien kijken naar de wolken, wat fijn ik zag dat je zo gelukkig bent, zo creëer je zelfgeloof. Als het om leren gaat op school dan kan je ook zeggen, goh ik zag dat je afgedwaald was met rekenen, het zal niet meegevallen zijn, ik zag dat je steeds zo keek naar iemand anders in de klas. Vroeg je je af hoe het met die ander was? Je bent ook zo'n mooi sociaal mens. Je gaat **bevestigen op het natuurlijke**, waardoor het kind een natuurlijk stukje zelfgeloof aangereikt krijgt en dat versterkt het leervermogen. Als je in rust in jezelf kan huizen dan heb je meer ruimte om dingen van buiten op te nemen en dan niet door angst ingegeven.

Hoe ouders en leerkrachten daarover delen en hoe dat in het protocol opgenomen wordt van een school, dat een kind met alle respect gesteund mag worden in zelfgeloof aanvaarding, dan weet een leerkracht dat dat zijn eerste leerdoel is voorbij alle mentale leerprojecten. Dan maar een keer zitten blijven, so what? Soms is een kind gebaat bij een school met een langzame scholingsweg. Het is allemaal minder relevant als kinderen meer tijd krijgen om te leren wat ze echt nodig hebben en daarnaast veel meer fysiek dat ze toegerust blijven om in hun eigen lichaam te verblijven en dat hun zelfgeloof aangewakkerd wordt, hoe meer dat tot stand komt, hoe gezonder deze mensen straks op een natuurlijke manier volwassen zijn en hun bijdrage kunnen leveren op een wezenlijk niveau.

Er is hier een hele mooie reactie van een van de deelnemers. *Wat is het toch mooi als je als leerkracht je daar op in kan zetten, om dat te mogen doen en daar naar te kijken en om het zo serieus mee te nemen in alles wat je doet, daar wordt jezelf ook blij van.*

Het is ook **een hele mooie integrale verantwoordelijke rol**, die je doet als volwassenen naar een kind die je toevertrouwd is en dan zie je dat je als leerkracht zelf ook een natuurlijk zelfvermogen behouden en daarin gesteund wordt door collegialiteit en ook door de politiek en bij instanties die zich daarmee bemoeien en zich hier positief voor inzetten. Dat je dan een heel ander klimaat krijgt en dan gaan er heel andere mogelijkheden naar buiten komen. Het gaat er per slot van rekening niet om hoe snel we leren. Het onderwijs zou niet prestatie gericht moeten zijn maar gericht op ontplooiing. Het gaat altijd om de beklijving van al het geleerde hoe dieper iets beklijft, hoe duurzamer het onthouden wordt. **Snelheid in leren vermindert de duurzaamheid van het geleerde**. Als iets niet beklijft dan gaat het ten koste van de duurzaamheid.

Een nieuwe vraag ingebracht op schrift wordt door Marieke voorgelezen.

*Het begrip **ouderparticipatie / ouderbetrokkenheid** kent meerdere doelen, pedagogische afstemming, hulp en visie ontwikkeling. Mijn indruk is dat ouderbetrokkenheid een grotere rol speelt bij het jonge kind. In mijn trainingen aan de kinderopvang is dialoog met ouders zeker een punt van aandacht. Ouders brengen en halen hun kind waardoor er meer contactmomenten zijn. Er wordt ook een beroep gedaan op hand en spandiensten. Er is een zekere afhankelijkheid van elkaar en wil om met elkaar op goede voet te staan. Naar mate het kind ouder wordt neemt dit af. Zelf heb ik les gegeven aan MBO en HBO onderwijs en dan is de relatie met ouders geen punt van aandacht maar slechts een formaliteit. Er is een ouderavond in het eerste jaar en verder is er eenrichtingsverkeer.*

*Het feit dat leerlingen met 18 jaar volwassen zijn en dus het directe aanspreekpunt van de school zijn, is voor mij niet een voldoende antwoord. **Veel jongeren worstelen met keuze vragen, identiteitsvragen, motivatieproblemen. Zou er niet meer saamhorigheid moeten zijn juist bij deze doelgroep?** Leerkrachten en stagebegeleiders klagen dat ze in plaats van onderwijs te geven opvoeders zijn, maar afstemming met de feitelijke opvoeders is er amper.*

Hoe zouden school en ouders hierin meer saamhorig kunnen zijn? De hiermee samenhangende vraag is: waartoe willen wij saamhorigheid bevorderen?

Waar jij ook opdoelt, zijn de studenten, die tegen volwassenheid aanzitten of er net overheen zijn. Is er ook een betekenis voor de ouders in de gang naar de maatschappij toe en de verdere leerervaringen, die daarin nog ten dienste staan, waaronder het onderwijssysteem? Ik ga er op afstemmen.

Veel kinderen willen vanaf een bepaalde leeftijd veel zelf voor het zeggen hebben. Zij worden tureluurs van inbreng van derden die het ogenschijnlijk beter weten dan zij.

Dat raakt een overgevoeligheid van vele jongeren aan, dat anderen hun beslissingen over het leven zelf zo aansturen in een richting als ze het niet zelf bepaald zouden hebben. Het is daarom ook belangrijk om de student zelf te vragen of het gewenst is dat de ouders mee te laten participeren in gesprekken die hun toekomst betreffen. Dan heb ik het over studenten van zestien of ouders, je kunt daar nooit exact een leeftijd opleggen. Het is afhankelijk van hoe de student daar zelf instaat. Ik zal om die reden de gevoeligheid van deze studenten beschrijven, zodat hun docent of ouder ook andere ingangen heeft om met het kind te spreken, zodat als er sprake is van een wezenlijk overzicht meer dan deze student kan hebben, dat de student er wel naar kan luisteren. Er zijn vele zestien en achttienjarigen, **die een belevingsveld kennen in zichzelf dat hun ouders niets bijzonder veel voorstellen.** Zij hebben te weinig inschattingsvermogen van waaruit hun ouders uit voortgekomen zijn, wat zij bereikt hebben in een heel ander tijdsfragment dan waarin zij leven en zij staan zelf zo uit met naar buiten kijken, dat veel jongeren niet naar binnen kijken, naar het gezin om aan hun wezenlijke waardebevestiging te doen, omdat hun behoefte haast expansief is naar buiten toe gericht in de wereld waar ze het willen gaan maken. Ze zijn zelfgericht. Hun reflectie vermogen naar het nest waar ze uitkomen is bij vele jongeren imperfect op dat moment, het is te kortzichtig. Dat doen ze niet expres dat hoort bij hun leeftijdsfase. Waarom? Als je niet sterke onthechtinggevoelens of onthechtingrituelen doet in jezelf is het heel moeilijk een leven zelfstandig te gaan belopen, met alles wat je voor de kiezen krijgt wat je niet gewoon bent om zelf zorg voor te dragen. Die kinderen die het nog behaaglijk thuis vinden, dat blijkt ook inmiddels uit onze maatschappij, die blijven ongewoon lang thuis. Moeder blijft de wasjes doen, het bed wordt opgemaakt, het eten staat aan het einde van de dag klaar. Waar de vorige generaties, vaak al trouwde midden twintig en kinderen hadden, ook een

baan moesten hebben om hun inkomsten te verwerven, et cetera. Nu kunnen ze lekker uitslapen op zondagochtend, ze worden niet wakker van babygehuil en kunnen in de vroege ochtenduren naar bed gaan, gewoon anti beleven. De onthechtingfase van jongeren uit het ouderlijke milieu is ook bij velen gericht op bij velen, ik hoef mijn ouders niet te nauwkeurig te zien, want anders kan ik niet weg. Dan heb je nog een groep ouders, die psychisch te weinig volwassen hun eigen dingen hebben verwerkt. Waardoor kinderen met een groot empathisch hart ook nog lang thuis blijven om soms visite sferen thuis of angst voor alleen zijn van een gescheiden ouder dan nog maar een aantal jaren en somste lang het blijven opvullen en daardoor hun eigen route laten belemmeren. Het is niet altijd de makkelijkste fase om ouders te betrekken op wens van het kind zelf bij zijn toekomst. Soms is het noodzakelijk, omdat als je het gevoel hebt als leerkracht dat een kind blijft hangen tegen beter weten in om bijvoorbeeld een gescheiden ouder een veilig gevoel te geven dat hij niet alleen hoeft te zijn, dan kan het belangrijk zijn om de ontwikkeling van het kind gewoon een keer gemeenschappelijk, centraal te bespreken, wat het kind in zijn nieuwe levensfase echt nodig heeft om de reis naar volwassenheid verder in te gaan. Er zijn geen algemene regels. Het is wel belangrijk om te weten dat kinderen in het algemeen niet reflectief naar ouders kijken en punten van ongemak aangrijpen om naar buiten te gaan om te onthechten en zelfstandig te worden. In de vele gevallen en die zijn er gelukkig ook waarin ouders en kinderen een hele goede band hebben en waar er echt gekeken is naar de inhoud van het kind waarin ouders niet beperkend zijn op wezenlijke gronden waar het kind echt naar zoekt dan kan je een hele mooie dialoog hebben met het kind en de ouders met je waarneming als leerkracht om met elkaar gewoon eens te bevoelen wat wijsheid is. Soms dient een leerkracht puur spiegelend daar te zitten ook naar ouders toe of naar een kind toe. Laat ik het zo zeggen, velen worden pas wijs na struikelen. Zo gaat dat vaak bij kinderen ook. Ze hebben wel zelfstandigheid voor maar kunnen dit innerlijk nog niet goed beoefenen. Wijze raad wordt maar deels opgevolgd of het moet zo wijs zijn dat het de ziel in het kind direct prikkelt waardoor zijn persoonlijkheid er gehoor aan gaat geven.

Er is hier nog een vraag.

In hoeverre kan een begeleider op school het belang van **contactlegging met ouders, jongeren en school** profileren **om te bezien wat in dialoog bewuster kan worden**. Mijn gevoel is dat dit soort thema's in algemene ouderavonden besproken kan worden. Je kunt ook een avond organiseren met een deel inhoud en een deel jeugdcabaret. Het gaat mij erom dat het besproken wordt dat dit een fenomeen is in onze maatschappij. Hoe jongeren er op die leeftijd instaan, dat je allerlei types jongeren hebt en dat het ook een leeftijdsfase is van onthechting en van niet altijd gericht te zijn op het gezin zelf, van wat vind ik aangenaam maar eerder aangrijpingspunten vinden om weg te gaan, dat hoort bij de leeftijd. Dat er ook een behoefte is van jongeren om zo te verzelfstandigen dat ze zich serieus genomen voelen. Al die onderwerpen die ik net aanraakte en ook kinderen die het thuis wel heel goed hebben en zich heel verstaan weten dat dat ook belemmeringen naar zelfstandigheid toe met zich mee kan brengen. Als mensen dit verhaal aanhoren en behoefte hebben aan reflectie waar hun kind bij is en met de leerkracht dat die mogelijkheden er ook zijn op school. Dan krijg je in ieder geval mensen die dit echt willen doen en dat is heel belangrijk. Je kunt dan ook heel goed gaan voelen of ouders opleggend zijn. Je kunt ook gaan invoelen of kinderen psychisch in het nauw zitten, dat ze overhaast dingen willen waardoor de duurzaamheid van wat ze willen bijna direct wordt afgebrokkeld. Dat je leer dingen beter in de tijd te plaatsen, omdat het een karakter kan krijgen dat goed beklift in hen. Je hebt kinderen die kunnen ineens onverhoopt snel uit huis willen dat ze er eigenlijk geen echte innerlijke voorbereiding op hebben. Alleen al als ze lijstjes moeten maken voor kamerbewoning en wat ze denken dat het gaat kosten en hoe ze dat allemaal

willen gaan doen? Dit soort vragen kan al steunend zijn naar hen. Je moet psychische wendkracht naar inbeelding, naar doen vertalen zodat doen kan volgen. Het is belangwekkend voor ouders dat het kind verzelfstandigd en op een natuurlijke manier volwassen wordt op een eigen wijze. Wat die jaren naar volwassenheid toe wat de ouder kan doen om die natuurlijke afhankelijkheid te bevorderen, dat is niet steeds invullen maar het is leren en het vermogen wakker te maken bij het kind om te gaan bevoelen en aan te gaan in het belevingsveld wat het zal betekenen als het eigenmachtig zaken mag veroorzaken. Dat is wat anders dan een fantasie. Ook al zal hij met de tijd werkelijkheid worden, maar dan noch, het is belangrijk het toetsingsstelsel van realiteiten er naast te zetten zonder dat het angst oproept. Hoe eerder daarmee begonnen wordt hoe eerder een jongere er aan went dat hij keuzebevoegd is.

Marieke leest de volgende vraag voor.

*Er wordt veel van leerkrachten gevraagd in de samenwerking met ouders. Er zijn veeleisende ouders, die 'bovenop' hun kind zitten, bovengemiddeld aandacht vragen of boos zijn als hun kind belemmerd wordt of een teleurstelling moet incasseren (bijvoorbeeld een toets of stage niet halen). Leerkrachten hebben ook te maken met **agressie van ouders** en voelen zich hierin **niet altijd gesteund door hun directie**, die het in een doofpot stopt, waardoor de leerkracht zich niet veilig voelt. Andere ouders laten het geheel aan de leerkracht over en nemen afstand. Soms gebeurt dit uit culturele opvattingen. Ik draag mijn kind nu over aan deze opvoeder dus hoef ik mij er niet meer mee te bemoeien.*
Hoe kun je leerkrachten ondersteunen bij deze vorm van 'veelvragendheid' en hoe kunnen ze hierin stevig staan?

Ik zie dat je ook een aantal zinnen vetgemaakt hebt. Wat ik zie is, dat de **agressie van ouders** vetgedrukt is en **niet altijd gesteund door hun directie**. Dat zijn blijkbaar de belangrijke thema.'s. ik ga eerst innerlijk kijken.

Aggressie bij ouders komt doorsnee het meest voor bij ouders die zelf merken dat ze niet in staat zijn hun kinderen te veranderen naar de optiek, zoals zij dat graag voor ogen hebben. Doordat hun eigen teleurstellingen daarover niet goed verwerkt zijn willen ze bijstand van derden, in dit geval de leerkracht die wat zij voor ogen hebben middels hen dienen te bereiken. Dat maakt dat sommige leerkrachten zich overvraagd voelen, omdat hun rol is kinderen van lering te voorzien en dit niet als opvoeders maar als onderwijskracht te doen.

Veel ouders zijn in wezen ongegrond in hun boosheid. Ongegrond houdt in dat hun boosheid niet goed doorleefd is en dat ze het niet goed reflectief tot zich genomen hebben. Waarin ze hun verwachtingspatroon naar hun kind niet goed gereflecteerd hebben naar de natuurlijke aard van het kind toe. Het voelt alsof je een kind een worst voorhoudt om in te bijten en je vindt dat het kind erin moet bijten en het is steeds te traag en het loopt ervoor weg of hij heeft vooralsnog geen interesse en daar word je redelijk moe van. Dan hoop je dat de leerkracht die rol overneemt, die stok met dat touwtje en die worst en dat het kind gaat bijten, zodat wat jij dacht dat die worst symboliseerde opgenomen wordt in het kind zelf. Echter een kind is geen hond die een kunstje leert. Het kind ervaart het niet als een spelelement wanneer je iets moet doen en er geen integer verlangen naartoe heeft. Dat maakt dat de omleidingsweg om dat via de leerkracht te bereiken voor een leerkracht voelt alsof hij ingekapseld wordt in een verlangen van een ouder wat niet getoetst is bij de leerling zelf. **Ouders hebben ook een onevenredig verlangen dat hun kind per voorrang behandeld wordt.** Waar velen in een klas zitten en iedereen belangstelling behoeft, is het niet altijd mogelijk kinderen excellent voorrang te geven. Ouders die daar agressie opvoelen kunnen te weinig begrip vertonen naar wat een gemeenschapsvermogen

is. Hoe vanuit een gemeenschapvermogen, in dit geval de leerkracht er maar zoveel te besteden is aan aandacht en dat niet altijd de moeilijkste kinderen de meeste aandacht kunnen krijgen en ook niet de kinderen met de grootste problematiek, omdat dan de gewone kinderen minimale aandacht krijgen. Het is steeds weer een zoeken van de leerkracht hoe je met je aandachtsniveau de klas benadert en wanneer er steeds meer verwachting is aan de precisie van benadering, dan vraagt dat van een leerkracht steeds meer, omdat hij steeds bewuster met zijn energieveld van aandacht kunnen geven overweg dient te gaan. Ouders die gewoonlijk uitstaan met een, twee of drie kinderen in deze tijd hebben doorsnee geen praktische ervaring met hoe ze dag in dag uit met grotere aantallen kinderen om moeten gaan, die ze dingen dienen te leren en van aandacht dienen te voorzien. Hun invoelend vermogen is vaak te beperkt naar waar de leerkracht voor staat. Samenwerking met ouders kan alleen maar als het begripsniveau naar elkaar toe op de maat is van wat werkelijk kan geschieden binnen de mogelijkheden van de partijen onderling. In de vraag wordt gesproken over de toets of de stage niet halen en de teleurstelling die dan geïncasseerd moeten worden of dat ze het gevoel hebben dat hun kind belemmerd wordt om welke reden dan ook om in goeden doen die toets of die stage goed te kunnen doen. Dan krijg je weer **te maken met de uitkomst der dingen in plaats van met het zijn wat er is**. Wanneer een ouder het gevoel heeft dat hij altijd een perfectie ouder is, altijd, dan zou hij recht van spreken hebben. Als een leerkracht van de ouder altijd perfect moet zijn en dat kan je hebben als oudere als je bovenop het kind zit en je wilt bovengemiddeld dat het goed met hem gaat dan snap je niet dat een kind ook dient te leren aan mindere momenten in de klas van en bij de leerkracht. Waar het altijd zoeken naar is, is of je naar beste kunnen geeft en is het antwoord ja dan doe je wat je kan. Alleen als je denkt, ik ben verrotte lui en ik heb er helemaal zin in, ik blijf alleen maar zitten voor de poen en ik zit mijn dagen nog wel uit en daarna heb ik een partner die voldoende geld verdient of ik ga met pensioen, dan moet je vraagtekens zetten als je niet goed luistert naar de ouders. Als je weet dat je met de beste intentie goed geeft en dat als ouders echt iets willen delen uit bezorgdheid en even met je willen praten ergens dan kan jij aan de hand van je eigen toetsingssysteem voor wat het betekent voor de hele klas kijken hoe je er verder mee overweg kunt gaan. Boze ouders zijn vaak ook teleurgesteld over het bereik van hun kind in wat zij niet hebben kunnen veroorzaken. Dat is heel belangrijk. Ze hebben te weinig meegevoel over wat een gemeenschapszin de deelnemers leert. Het is echt anders om op gezette uren je kind thuis te hebben, die het grootste gedeelte van de dag op school zit of je hebt dag in dag uit een groet groep kinderen, waarvan je niet verwachten dat de leerkracht een betere opvoeder kan zijn dan dat jij kan zijn. Dat wordt te weinig gerealiseerd bij ouders en veel leerkrachten doen ook nog stinkend hun best om ook nog die opvoeder te zijn. Het is veel te veel alles met elkaar. Er moet ergens vanuit de normale psychologie begrip komen naar de rollen en naar de mogelijkheden en dat binnen een gemeenschap er andere regels gelden omdat je voortdurend aandacht aan het verspreiden bent. Voor echt bijzondere aandacht naar specifieke kinderen doet een leerkracht in doorsnee buitengewoon zijn best. Extra ondersteuning van buitenaf is hier vooral belangrijk. Mensen van buitenaf die iemand kunnen steunen in een klas dat kan ongelooflijk belangrijk zijn ter verlichting van leerkrachten. Ik vermoed, gezien de werkende ouders dat er steeds meer opvoedkundige rollen naar het onderwijssysteem komen en als dat echt zo is en dat is al zo, dan heb je dus oma's en opa's nodig op school met rust in hun lijf en mensen die er helemaal zin in hebben en opgewekt binnenkomen en de boel daar opvrolijken. Mensen die met koffie en thee komen voor de leerkrachten en die met tijd en wijle een schoudermassage geven aan de leerkracht of de leerlingen. Mensen, die daar eens komen in de pauze en daar leuke ontspanningsoefeningen doen met de leerlingen. Je kunt niet blijven opstapelen in verantwoordelijkheden zonder zorg van buitenaf ontvangen daar naartoe. Een

mens is maar een mens en een leerkracht zeker ook. **De opvoeder moet ook weten dat wat hij zelf laat liggen dat je dat niet zomaar af kan schuiven.** Jullie hoeven het er niet mee eens maar zo ervaar ik dat.

Hoe kan je daar stevig in staan? Door steeds dezelfde boodschap te herhalen naar de ouders toe, omdat ze het vaak na een keer zeggen nog niet helemaal toe durven te laten. Dat je dagelijks verantwoordelijkheid draagt voor en dan noem je het aantal leerlingen in je groep. Dat je een onderwijs taak hebt. Dat er steeds meer opvoedkundige taken naar school komen, omdat ouders te weinig tijd hebben om werkelijk kinderen op te voeden. Dat je te maken hebt met een hele boel gedoe omdat de opvoeding thuis hier onvoldoende aan toe komt. Ik noem wat voorbeelden in gedrag van zorg hebben voor elkaar, luisteren naar elkaar gewoon nog niet afgeregeld was. Dat je dat pakket er ook bij hebt, dat je meerdere leerlingen in de klas hebt met speciale zorgbehoeften en speciale leerbehoeften die niet in het algemene patroon vallen. Dat je met open aandacht zal luisteren naar wat er aan de hand is, maar dat het niet alleen van jou af kan komen. Meer als je best doen zit er niet in. **Veel ouders zijn overvraagd en de leerkracht ook.** Je kunt het niet naar elkaar afschuiven. Als ouders moeten oppakken wat de leerkracht niet rond kan krijgen daar worden ze ook helemaal tureluurs van. Andersom wordt het wel gevraagd en dan gaat het niet om een kind maar om meerderen.

Wat als de directie de leerkracht niet steunt? Dan moet er vanuit de leerkracht met de directie gesproken worden. Als er opvoedkundige talenten van de onderwijskrachten verwacht wordt omdat ouders het laten liggen, dan moet dat talent geschoold worden en dat er ook mensen van buitenaf daar ondersteunend in kunnen zijn want in het takenpakket is daar geen tijd voor ingepland. Hier kunnen ze over filosoferen, vergaderen en dan zie je wel hoe het afloopt. Het zijn allemaal dingen die er extra bijkomen. Natuurlijk kan je in en geschiedenisles of bij maatschappijleer heel veel meegeven rondom samenhang en omgangsvormen en cruciale dingen aangeven als er iets mis gaat en hoe het er dan uit zou komen te zien. Je kunt desnoods tijdens de Engelse les literatuur aanraden met boeken met een mooie strekking. Er zit een eind aan je vermogen. Het beste voorbeeld is een leerkracht die in evenwicht is. Leerkrachten, die meer moeten dan dat ze kunnen hebben minder gezag over hun leerlingen en daar leert een leerling minder van omdat het in de uitstraling te weinig overkomt wat iemand zegt. Zo is het ook bij de ouders die agressief wordt en door zijn uitstraling het kind niet kan steunen. Terwijl als een ouder zich echt zorgen maakt en echt betrokken is op het kind en echt opkomt bij bijvoorbeeld pesten en daar met een leerkracht over deelt dan voelt een kind zich gesteund als hij voelt dat de leerkracht en de ouder achter hem staat. Dat er ook gekeken wordt wat in deze leerling maar ook in de leerlingen daar omheen hoe in die sociale niet cohesie iets mag veranderen waardoor er iets anders plaats gaat vinden.

Er is hier ook een praktijk ervaring met dat leerkrachten toch in de angst schieten omdat er ouders zijn die ze letterlijk opwachten met een hele agressieve lading. Een gewoon sociaal intermenselijk gaat niet mogelijk lijkt te zijn. De vraag is hoe ga je hier mee om? Allereerst ga het niet uit de weg, want **wie angst ruikt zet er een toontje boven op.** Dan weet je dat je kunt intimideren en dan wil je je gelijk nog eens dubbel beslechten. Het is ook belangwekkend als je angst voelt om dit met je collega's te bespreken. Sociale ondersteuning te krijgen en het ook te zien als een aangelegenheid van de school als geheel en niet van jou individueel. Dan kan je ook anderen mee verantwoordelijk maken voor de ontmoeting met dit soort type ouders. Dan doe je er ook verstandig aan om er niet alleen bij te zitten. Het is net als bij een gemeentelijke sociale dienst daar heb je bij sommige

loketten kogelvrij glas, omdat ze weten dat er een keer in de zoveel tijd er agressieve mensen bij het loket komen, al of terecht. Het verdient nooit een psychische of fysieke aantasting. Het is heel belangrijk of de mensen al of niet gelijk hebben, dat moet dan via dialoog vorm ontstaan om te kijken wie of wat er speelt en daar mag de leerkracht nooit alleen voor staan. **Het moet een aangelegenheid worden van de school** en dat er gekeken wordt wie de beste mensen zijn om dat wat speelt samen met de leerkracht erbij tot een oplossing te brengen.

Een van de belangrijkste dingen als vraag naar de ouders is, wat zou u graag willen bereiken? Dan komt het verhaal en dan de vraag of zij dit voor zichzelf willen bereiken of is dit wat u voor het kind het meest wenselijk acht. Dat is een vraag waarop ouders meteen zullen zeggen dit is voor het kind, want daarom zitten ze daar. Wanneer je op een zachte manier door gaat vragen dan kom je bij bepaalde ouders er ook achter dat het met hun eigen denkbeelden over het kind te maken heeft. Dat ze er te weinig bij stilstaan dat het kind ook schade opgelopen heeft, bijvoorbeeld in de eigen gezinssituatie waardoor ze thuis niet durven af te reageren en de balorigheid op school uitoefenen, omdat ze zoveel pressie voelen van wat ze zouden moeten zijn en wat ze van binnen niet zijn, dat ze moeite hebben om het kind te herinneren hoe was het de allereerste jaren. Als je heel simpel gaat vragen **hoe was uw kind de eerste levensjaren**, hield hij van spelen, was het een stil kind, hoe gedroeg het zich, was het een speler wat drukte hij uit, waar had hij belangstelling voor? Is dat nog terug te vinden in het kind? Soms zie je dat kinderen iets geworden zijn voorbij wat er in aanleg lag. Ouders voelen zich vaak beschaamd, wanneer ze merken dat een deel van de problematiek die speelt niet voorzien was door henzelf op een eerder moment. Pas nu het zichtbaar wordt zoals het ware de school er meer rekenschap van af wil laten leggen dan hun eigen opvoedingsvaardigheden. Er zijn kinderen die hebben het nodig om meerdere jaren uit de band springen om zichzelf te hervinden. Zij kunnen werkelijk alle kanten opgaan en je houdt je hart vast. Dat die ouder ongerust is dat is een menselijk thema dat bij ouders past. Ongerstheid kan niet bezworen worden door de ongerustheid alleen maar onder dak te brengen bij een ander mens die geen eindverantwoordelijke is over dit kind. Natuurlijk kan het aanhechten op hij is veel beter in Engels dan hij op het examen getoond heeft en hij is veel beter in dit dan waar hij de beroepskeuze op gekregen heeft. Daar kan je nog onderzoeksgericht naar kijken waarom het cijfer niet gehaald is. Bij een ouder is veelal niet bekend hoe een kind zich gedraagt in een klas. Ook de invloed van medeleerlingen op hun kind is vaak niet bekend bij de ouders.

Zo'n hele agressieve ouder verdient een ontmoeting maar niet alleen met de leerkracht maar in ieder geval met twee mensen erbij. Als je twee agressieve ouders hebt dan heb je drie mensen van de andere kant nodig. Je zult snel merken welke mensen er goed in zijn om dit te begeleiden om naast de leerkracht te gaan staan en wie niet. Dit zal ook geëvalueerd dienen te worden. Je zult zien dat mensen met een ferme uitstraling agressiviteit dimt. **Leerkrachten met een ferme uitstraling zijn de types die agressie snel kunnen blussen.** Als je mensen hebt met een over sensitief vermogen in inleving dan komt er geen eind aan de agressie. Je hebt iemand nodig die strikt is. Je kunt zeggen, wij hebben het gehoord en wij maken er een notitie van en we willen het niet nog een keer horen. Het is genoteerd en we hebben het gehoord, anders blijft het maar doorrollen wat al uitgesproken is.

Wanneer geregistreerd is wat het hoofdbeeld en het verlangenbeeld is van de ouders dan ga je puntsgewijs af wat vanuit realiteitszin vanuit de school gegeven kan worden en ook wat niet. Wat niet gegeven kan worden dan kun je meedenken als de ouders dat op prijs stellen hoe het anders ingevuld kan worden. Bijvoorbeeld als een kind niet goed zelfstandig kan leren dan kan de school adviezen geven, maar ze kunnen het niet overnemen. Als er altijd herrie is in huis en je studeert altijd terwijl de tv aanstaat daar ben jij niet verantwoordelijk

voor. Als kinderen een slecht nachtritme hebben, omdat ze tot drie uur 'nachts sociaal mediaverkeer hebben. Hoe moet jij er dan zorgen dat ze een volle dag op school kunnen leren? Dat kan gewoon niet. Al deze zaken moeten met ouders besproken worden, dat ligt niet alleen bij de leerkracht.

Er zijn **vragen die je als school moet uitvinden**, om te kijken hoe je agressieve ouders benaderd om te scheiden wat bij de school hoort en wat bij de ouders hoort. Dat wat voor jullie een leerervaring is in vernieuwende omgang met de leerlingen neem je natuurlijk aan, maar wat niet bij je hoort moet je ook durven te begrenzen. Wat niet te bezweren valt, je hebt mensen die kunnen niet door hun woede heen zakken, er is ook een grens aan het vermogen van de school om daar keer op keer verantwoordelijk voor te nemen. Het enige wat je kunt zeggen is dat je het naar beste vermogen hebt gedaan. Dat kun je ook in een aantal lagen toetsen in de organisatie, als er niets meer ter verbetering bedacht kan worden dan is er een punt bereikt en dat is ook belangwekkend en dat je niet steeds voor repeteer gedrag uitgenodigd wordt zonder dat het iets nieuws oplevert.

Ten aanzien van het laatste onderwerp, als ouders agressie voelen en de school heeft er al veel aan gedaan dat dan ook een schooldirectie en leerkrachten met elkaar een visie ontwikkelen wat de procedure is in beste omgang daarmee. Dan weet iedere leerkracht dat hij daar op terug kan vallen en dat er mensen zijn met bijzondere vaardigheden op de eigen school, die dat het beste kunnen begeleiden, die je daar op aan kan spreken en die met naam benoemd worden daarin, die hun kwaliteit van hoe ze het doen evalueren. Zo ontwikkel je steeds meer professionelere opvang. Dat is ondersteunend naar de leerkrachten en naar de saamhorigheid en het is ondersteunend naar de ouders die weten dat ze gezaghebbend ontmoet worden op waar hun behoefte is, maar dat ze in dialoog leren te verstaan waar de wederzijdse verantwoordelijkheden liggen en waar ze bij de school liggen daar zal de school ze oppakken. Meer kan je niet en dan sta je altijd sterk juist als er nare dingen opvolgen dat het in de krant zal komen te staan. Als er een goede procedure is dan kan je altijd zeggen, wij hebben dit gedaan en wij hebben dat gedaan.

Er is een deelnemer die vraagt of ik zou willen kijken naar kwaliteiten, die hij zelf wellicht nog niet helemaal in beeld heeft en die zijn toekomst mee kunnen bepalen in de werkriching waarin hij aan het opgaan is.

- Ik zie dat in gesprek met derden je een spreker bent ook in een wat grotere bijeenkomst maar ook individueel waarin je zaken benoemd die er toe doen, maar die je wellicht net te snel prijsgeeft, terwijl als je ze tijdens zo'n ontmoeting of bijeenkomst gefaseerd inbrengt er nog meer winst uit te halen is.

- Het tweede is dat je vaak probeert overzichtelijk te kijken om te zien vanuit een helicopterview wat je waarneemt en wat je waargenomen hebt hoe je dat het beste onder de aandacht kan brengen van een groter publiek, dat is belangwekkend maar niet zo altijd. Dat wat je waargenomen hebt op dat moment al helemaal geschikt is om over te geven aan anderen die met hun hoofd nog met andere dingen bezig zijn en meer tijd nodig hebben om te inhaleren wat door jou al gezien is. Stel, dat je met een klas werkt en je voelt aan dat ze al een betrokkenheid hebben op het onderwerp maar als het ware nog teveel hangen in iets wat je al vrijgegeven hebt dan kan je beter het nieuw vernomene een aparte tijd gunnen zodat ze het dan uit kunnen spinnen.

- Fysiek zal je soms wat minder belast willen zijn met de letterlijke uitvoering van werkzaamheden, zoals het nakijken lijkt het te zijn. Dat maakt dat je meer geduld nodig hebt voor dat wat onlosmakelijk verbonden is met jouw werkzaamheden omdat het een ook bijvoorbeeld ook het andere veroorzaakt zoals het nakijken. Het kan gaan om zaken die leerlingen gedaan hebben.

- Voor jou is het belangwekkend een stukje coaching te doen naar ontspanning tussendoor,

waardoor je het nakijken en nu zeg ik het even zwart wit, afraffelt want dan heb ik maar weer gedaan. Dan zit je eigenlijk te vol na afloop. Hoe je dat doet op een goedmakende wijze voor jou. Misschien vooraf wat te wandelen iets ontspannend te doen en dan weer een stukje doen. Coach jezelf op een manier die jou past. Dat maakt dat je uithoudingsvermogen in dit beroep groter en dat je wat je leert in ontspanning tussendoor dat je dat ook vrij kan geven aan je leerlingen.

- verder heb je soms moeite om bij de les te blijven, wanneer kinderen ruimer antwoorden dan wat jouw vraag was. Dat heeft ermee te maken dat wanneer je iets uitlegt dan vind je het vaak voldoende maar wanneer zij iets niet begrijpen dan breien ze er heel veel omheen om het eerste weer te begrijpen wat je benoemde. Kan je het pakken? Wat voor jou belangwekkend is om eerst aan de leerling te vragen tot hoever kon je het begrijpen? Dan kan je oppakken wat hij nog niet begrepen heeft, zodat leerlingen er niet omheen breien en steeds om herhalingen vragen. Dat gebeurt niet vaak, maar als het gebeurd is het makkelijker om te vragen tot hoever kun je het nog pakken? Jij pakt het dan vanaf dat moment weer op en ze het in hun woorden laten verwoorden wat ze gesnapt hebben.

- Jij bent iemand die verbeteringen teweeg wenst te brengen en dat doe je ook buitengewoon alert en waar je het soms moeilijk mee hebt is dat voor jou soms bepaalde onderwerpen afgezaagd gaan worden terwijl ze voor de ander nieuw zijn. Jij bent verder in je ontwikkelingsproces dan hoe anderen erop reageren en dat maakt het soms wat eenzaam en vermoeiend om dan toch nog vol te houden en het te brengen alsof het voor jou ook nog een beetje nieuw is, want je kent het al zo lang.

- Je eigenschappen waar je goed in bent ken je zelf wel. Als we dat samenbrengen en samenvatten wat voor jou toekomstbarend is met dit erbij. Dat je met steeds minder tijd meer gaat doen en dat je vanuit het geloof naar je zelf het geloof in aderen versterkt en je op de juiste momenten hen de juiste ingeving geeft. En dat je dat indien mogelijk begeleidt. Het is op een gegeven ogenblik ook een soort intuïtieve vaardigheid. Misschien kun je nog voorstellen hoe kinderen vroeger op de schoolbanken zaten en een leraar er tussenin liep, die kon soms voelen op grote afstand dat een kind aarzeling had met een woord en er niets van begreep, terwijl hij er met de rug naartoe stond en in eens van baan veranderde en naar het kind ging even met zijn vinger naar het woord wees en naar het vergelijkende woord in het boek ernaast. Dat was er al hulp genoeg non-verbaal. Het is ook een soort intuïtief weten van nu moet ik daar zijn of nu daar. Dat gaat niet altijd over taal inbreng, het kan ook aandachtsinbreng zijn of de juiste opmerking op het juiste moment de dingen doet bewegen. Daar ben je al goed in en daar word je nog beter in. Ik hoop dat je hier mee verder kan.